

6
Enfalliga Anmärkingar

Om
Öst-Giötha Skåre-Bo-
ars Östliga Sisse-Gätt

Österön,

Sörra Delen /

Med

Wederbrändes Tilstädielse /

Under

Oeconomiae PROFESSORENS, och Kongl. Swensk.
Wettensk. Academ. Ledamots /

Herr PEHR KALMS,

Inseende /

Utgifne,

Och som et Academiskt Prof til allmänt ompröfwande öfverlämnade i Abo-Academies öfre Lära-Sal s. m. den 15. Decembr,

1753.

af

JOHANNES ENHOLM Eliæson.

Öst-Giöthe.

Abbo Tryckt, hos Direct. och Kongl. Boktr. i Stor-Förstendömet Finland, JACOB MERCKELL.

Probstsen och Kyrkoherden

Wid

Församlingarna i Ulfåby och Björneborg,

Samt

Inspector öfwer Trivials Scholan i förenämde Stad/

Den Högåretwördige och Höglärde Herren/

Herr **MAG. MICHAËL
LEBELL,**

Min Högårade Herr Cousin.

Wännet utaf den gunst, som J mig städse bewisat,
(Hwiskan ock all min tid skall bli med nöje beprifat,)
Biuder, at här gå fort, och wördsamt offer Ehr föra
För det otaliga godt, J mig mer än ofta mån giöra;
Men då jag täncker, hur litet det är, jag mäktar Ehr gifwa,
Fattar jag snart det beslut, det bättre wor' helt ute blifwa,
Handen är matt, och målet är hest, och orden å' swaga,
Gäfwan är ring', och wärcket är armt; hur kan det behaga?
Dock Ehr wanliga gunst mig wissar, at J ei förakten
Gifwarens skänck, utan hålst hans tacksamma hierta betrakten;
Tag då benågit här op hwad skrifs om Ost-Giötha stränder
Om den rikliga spis af fiskare-fång i de länder:
Sielfwa Naturen förr tar bort der fiskar i stranden,
Och sina drächtiga nät förgiäter idoga handen,
An mitt nöje blir alt, at se det glädie förunnas
Eder i tid, tills Siälen i högd sig frögda må kunna.

Min Högårade Herr Cousins

Ödmjukle Tjenare

JOHANNES ENHOLM Eliæson,

Råd- och Handelsmannen

lli

Sid: Staden Christina,

Wälåreborne och Högwälachtade Herren
Herr CASPAR LEBELL,

Samt

Handelsmannen der sammastådes,
Wälåreborne och Högwälachtade Herren,
Herr JOHAN LEBELL,

Mine Högtårade Cousins.

S mindre Eder gunst och Wälwilja, samt städse betygade stora wälgärningar emot mig, än sielfwa blods bandet, hwarmed naturen mig med mine Högtårade Cousins sammansogat, förbinda mig, at fram för detta ringa Pappers fram rista Edra wärda namn, och tillskrifwa Eder detta ringa arbete. Jag widgår gärna, at gäfwan alldeles intet swarar emot Eder bewågenhet. Men om den allenast får lof, at anses såsom et blott prof och wedermöle af den wördsnad och erkändsla, jag uti mitt inre huser, för de emot mig tid efter annan ertedda wälgärningar, så har jag alt det jag önskar och åstundar. Wisen åsven för mig så ädelt sinnelog hådan efter som här tills; hos mig skall erkändsla och loford icke uphöra, önskan för Eder wälgång och sällhet aldrig före återwända, än jag antwardas i jordens gömme. Jag lefwet

Mine Högtårade Cousins

Hörsamste och Trogne Tjenare
JOHAN ENHOLM Eliason.

Herren,
Liquidations Commissarien Uti Kongl. Högskolans i Finland,
Wäl Adle och Högwälachtade

Herr ERIC BIUGG,

Samt

Herrar Handelsmännerne Uti Sid- och Stapel Staden Åbo,
Wälåreborne och Högwälachtade,

Herr HENRIC CARSTRÖM,

Och

Herr MICHAEL NORDSTRÖM,

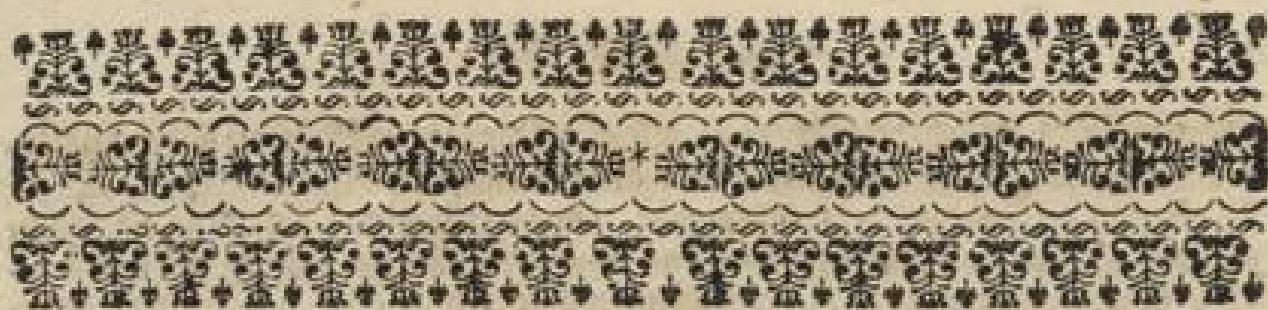
Mine Gunstige och bewägne Gynnare.

N jag wägar uti detta ringa Poppers knyte innesluta
Edra namn, mine gunstige Gynnare, har så wäl den
synnerliga Gunst, samt tidt och ofta bewista wälgjernin-
gar, hwar med 3, sedan jag den fågnaden hade, at tråda uti
Eder wärda bekantskap, mig omfatta behogat, som ock i för-
hoppning af Eder ytterligare bewägenhet, gifwit mig den stör-
sta och förnämsta anledningen. Jag framlägger således här för
Edra ögon detta lilla och ringa arbete, hwilket jag utbeder mig
endast så anses och räknas, såsom et wedermåle, af den oför-
skade högachtning, jag hyser för mine Herrar, samt prof af skyl-
dig tacksamhet, för den af Eder mig bewista bewägenhet. Ups-
tagen då det, mine wälgynnare, med den ynnest och wälwilja,
som jag i wälmening det Eder upoffrar. Jag skall för min del
icke underlåta, at ständigt anropa Den Högsta wälgärnings Lö-
naren, det han ei allenast täcktes uppehålla mine Herrar, med
des R. omwårdnader, både wid en beständig och sielf-önskelig
wälmågo och hälsa, utan ock i margfallig måtto wälsigna Eder
och Eder näring; och när omsider Edert Lefnads lopp börjar til
ändan strida, 3 då mågen hamna i de sälla Siälars boningar,
Önskar?

Mine Gunstige och bewägne Gynnares

Hörsammaste Tjenare

JOHAN ENHOLM Eliäsoa.

SECRET.

Edan menniskiorna efter torn-bognaden blefwo om kring
alla werldenes delar utspredde, så har hwar och en,
antingen efter Högsia Färsyvens skickelse, eller af egen
smak, drift och tycke utdelt de parker och lägenheter i
werlden, som bäst kun:e slåcka des begiär och opfylla
des affickter. Swadan somliga utwalde gråsmarcker,
som woro fölna för boskaps skötsel; andra fruchtbara länder, som hade
lust för åkerbruk; de skogs-tracter, som hade tycke för jagt och diursång;
några sidlänste och wid hafwet belägne lägenheter och orter, som hade nå-
got begiär till fiskerier. De nordiske rymderne och sidlänste tracterne woro
icke ibland de oäfnaste för dem, som af naturen ägde någon bödielse för
det sidst nämde närings medel. Torstigheten lærer kunna anses såsom en
ibland de förnämsta Läromästariinnor, hwilcken först underwist menniskior-
na, at tilgripa detta farliga och emot deras natur, nästan till sågande,
stridande närings fäng. Ty hwad kunde wäl wara efter syndafloden, in-
nan jorden hade fått igen sin förra och naturliga fastighet, at snarare och
ömuogare tillgripa till lifs uppehälle, än hafwets inwånare, hwilka igenom
sitt wid sidsträndren nögachtiga hoppande och sprattlande, gåfwo åskådarena
nog anledning, at optänka någon konst, hwarigenom de kunde uppsnappa
dem till sin tiens. Fiskekonsten har sedermera med tiden stigit, i synnerhet
hos några samhålden, till alt större och större högd och fullkomlighet, så
at fiskerierna nu mera, såsom uti Holland, kallas af Gouvernementet uti des
edictet, som och af folket derstädes i gemen, för Landets hufwud-
nåring och förnämsta skatt och Gullgrufwa. (a) Den Hol-
lenska nation måste man så wäl uti fiskeri-förseln, som den uniferselle han-
dels sättia uti främsta rummet, hwilken der igenom icke litet bidragit der-
til, at des lilla och eljest af naturen nästan öfswergifna land, nu mera kan
räknas

(a) Se vidare här om Herr Agent. Backmansons, nu mera Comm. Rådet
Wålborne Herr NORDENCRANTZ Arc. œconom. & comm. Tom. 1, p.
279. och 282.

räkna för et ibland de mäktigaste och af rikedomar mest öfverflödande Län-
 der i Europa. De hafwa förstått, at igenom andras senfärdighet, uti så-
 ka nyttiga närings medels inträttande, emedlertid rätta sin pung på främ-
 mandes fiskwattn; hwarom Engelska Commerce, Rådet Elfvig uti des trac-
 "tat således uttrar sig: Holländernes wälde och höghet har blifwit grun-
 "dat uppå wåra sidars bottu, hwarifrån de updragit sörre skatter och rike-
 "domar, än Grusworna af Potoli, eller bägge Indierna tilskyndat Spanien.
 "Widare säger han: hwem skulle tro at Hollendarne samla årligen med
 "sil och torst fiske 2 Millioner, Sterling samt at Holland och Zeland, hwilkas
 "omkrets intet öfvergå et Engelskt County, (eller et swenskt Landshöfdin-
 "ge dömme,) skulle ifrån några få förachteliga båtar blifwa wächtige at
 "utruffa 20000. stälte stöpp af alla slag, af hwilka öfwer 7000. år-
 "ligen brukas til fiskerierna; samt at förtiensten och nyttan landet i genom
 "år så allmän, at ingen finnes så usel, som icke kan förtiena sin föda dermed.
 Här af kan man nu lätteligen sluta hwad fördel denna owärderliga hante-
 ringen med sig förer, samt hwar uppå den Hollenska statens rikedom til
 det måsta sig setar.

Kasta wi wåra ögon uppå Engländernas fiskeri-stötsel, så finna wi, at så
 wäl Parlamentet, som ock inwånarena sielfwa, nästan alltid warit sorgfäl-
 lige om nödige och tienlige anstalter til fiskeriernas inträttande och förretgan-
 de; i synnerhet sedan de kommo i en lesiwande erfarenhet om de ansefliga för-
 tienster Hollendarne, med flere främmande, wid deras luster och hamnar år-
 ligen förtiente. Irland, såsom en afföndrad ö ifrån stora Britannien, förser
 Franckrike, Spanien, Portugall, och Italien, med ansefliga quantiteter af Lax
 och Sill. Fiskerierna äro så godt som hufwud-grundwalu til Skotska handeln.
 I elfwen Clyde wid Glasgow fångas årligen, under et Compagnie Royal Fi-
 shery kallat, öfwer 36000 tunnor af den bekanta Glasgow-sillen, förutan
 det som fångas wid de norre kusterne och earne. Fransmännen äro icke
 heller ibland de sämsta räknade, som medelst detta närings fång gifra sig
 wackra Capitaler. Consula, nu mera Commerce, Rådet Walborne Herr
 JONAS AHLSTROEMER, intogar uti sin journal i Franckrike om sill fiskeriet
 i Diepe af år 1723, at måst alla Riepmän, derstädes slagit sig til detta fiskeri,
 så wida de här wid skola bättre finna sin uträkning, än wid någon annan
 handel. Till samma fiskeri skall emploieras ungefär 200. Fartyg, små och
 stora til sammans, och skall det wara så fördelachtigt, at det räknas inbringa
 til Staden årligen 1500000. Livres. Till förtigande af många andra Natio-
 ner, såsom Bergare i Norrige, Hamburgare, Lybeckare, Brämare, Hollste-
 nare, med flere andra, som medelst detta fördelachtiga närings medlet, gifra
 sig ansefliga rikedomar; wilje wi nu ock något litet sösta wår opmärksamhet
 uppå wårt lidra fäderneslands fiskeri-stötsel, och tilse uti hwad tilstånd det
 samma i denna delen af wår hus-hållning sig befinner. Wårt Ewrigt har
 stora

stora lägenheter til fiskerier, så i salt- som frisksödar; men felar än mycket uti denna näringsens rätta stödsel. Man kan wäl icke tillägga våra Landsmän en så stor förgätenhet af denna dem af naturen lämnade förmån, som skulle wärra södar och elskar aldeles så behölla sin rika af södda tullsfritt af wanhärd; dock måste man tilstå, det ofkunnigheten om rätta fiskeri-konsten för orsakar til en del den brist, wi nu uthägas med främmandes fiske-waror ersätta och uppfylla. Ty den obehageliga erfarenheten utvisar indrächterna af våra fiskerier icke en gång räcka til egen förnödenhet, mindre medelst någon utskyppning och afsyttring til främmande länder utgådra några Capitaler. Knappt har man heller någon ändring uti denna hanteringen at förwänta, så länge den får komma an på gemene mans godtycke och oförståndiga fiskares wana. Emedlertid är klagan wärdt, at denna närings delen icke allenast så handlidst släppes, utan ock, at wi till öfwerhödd, låta gå öf utur händern så ansefliga Summor penningar, som bestiga sig icke til mindre än 8 tunnor guld at utläningarne för fiske waror, som wi likwäl af egna södar upbärja kunde. (b)

Betrakta wi fiskerierna i och för sig sielfwa till deras natur och egenheter, så är det, til förtigande af alt annat, af den wigt och eftertryck, at ingen minut til des början borde försummas. Wi finna dem wara en sådan skatt, som den frikostiga naturen, medelst wattenets årliga och ännu mera förlofrande afwet, giordt outödelig; ehuru många millioner menniskior til des idlande sig bruka wilja. Guld och silfwer grufwor utgå på sidstone och äro utödeliga; men fiskerierna förblifwa ständigt. De tilskynda des idkare, utom guld och silfwer, äfwen nästan alla werldens producer. De äro planter-scholar, som oförmärkt upamma en mängd af försarna södmän, nyttiga så för flottan som för handeln. De äro skatter, som icke med alt störst möda och omkostnad kunna optagas. Med et ord må man med Herr Commercie-Rådet NORDENCRANTS instämna: De äro sörre, ädlare, skän-digare, säkrare och dyrbarare skatter, när de blifwa rätt stödda och brukade, "än werldens förnämsta grufwor, det ware sig guld, silfwer eller diamanter." Må man då icke med all billighet anse och skatta sådana näringsfång för de rätta puls ådrorna i Riks kroppen, och til en del för själen af samhället. Wi förwänta framdeles en så mycket hugneligare omwärling uti denna war hushålds-gren, som Höga Öfwerheten låter sig så mycket om hiertat wara denna saken, och til des befrämjade tagit så hälsojamma mått och steg.

Emedlertid, som Kongl. Swenska Wittenkaps Academien åstundat beskrifningar, på hwad sätt fiskerierna på hwarjehanda orter i Riket idlas, så har jag dels at åtlöda samma begiäran, dels at tienna mitt Fädernes land, förefatt mig, at som et ringa Academiskt prof för det allmänna framgiffwa, några ensaldiga anmärkningar öfwer de äboers öfliga fiske-sät,

U 2

som

(b) Jämte Herr Cancellie-Rådet CARLESONS nymuntrans tal til fiskeri inrättningen i Swerje.

som planterat sina hemwister på den lilla, af öster, Sidthland til östersidn gränsande delen. Swart til jag tyckt mig wara så mycket mera besogad, som jag, i anseende til min wid samma kant af östersidn belägne fddelse ort, haft någorlunda tilfälle, at så wäl sielf, som ock igenom plågat umgänge med desse på samma stjär wissande åboer, inhämta tilgången och beskaffenheten af deras lefnads och närings sätt. Det wore önskeligt, at wi hade omständeliga beskrifningar öfwer de flästa orters fiske sätt: man finge sedan wid jämsförandet af dem alla, utwälja det bästa sättet: Man finge klarare se feken och rätta dem: man inhämtade der af hwad wid hwat ort och belägenhet wore fördelachtigast; den ena orten kunde uti åtskilligt blifwa underrättad af den andra; de som til fiskeriernas förbättrande wore sinnade, at författa någon omständeligare afhandling, skulle åfwen här i genom så mycket lins; at förtiga margfalt annan nytta här af.

Jag war wäl i förstone sinnad, at utgifwa dessa enfaldiga anmärkningar i eu del; men sedan de småningom mera wurit, har jag så wäl för tidens korthet skull, som besparning uti omkostnaden, warit nödsakad, at dela dem i twenne delar. Här torde wäl mången säga sig i dessa ringa blader ei annat finna, än hwad tilförens är allmänt och bekant, hwilket man wäl gierna medgier; men så torde ändock något wara främmande och mindre kunnigt, om icke för alla, dock för några, til hwilka senares tiens jag ock framlägger och upoffrar denna min ringa och enfaldiga första läro spån.

S. 1.

Ser ån man skrider til sielfwa anmärkningen om desse öf-
 Gidtha skäre Inwånares fiske-sätt i östersjön, hwat wid
 wår opmärksamhet i synnerhet skal fästa sitt ögnamärke,
 wil man, til at få desto redigare begrep om detta närings me-
 del, något litet förut omorda sielfwa belågenheten af de skär
 och land-stycken, som antingen gränsa til sielfwa hafwet, eller
 til de der ifrån in åt landet sig sträckande sund och wikar. Öster-
 Gidthland delas i 2: ne delar, medelst floden Stång, som lö-
 per förbi upstaden Linköping. Det, som ligger wäster om
 denna floden kallas Wästanstång; och det som är belägit ö-
 ster om den samma, Östanstång. Denna senare delen af detta
 Lånet sträcker sig ända ned til hafwet. Naturen har så in-
 rättat belågenheten af denna ort, at icke allenast Inbyggarne
 wid sielfwa hafs-kanten hafwa den förmon, at til sin förkof-
 ring nyttia des watten; utan ock de, som bo längre op i landet,
 åtniuta så godt som en dubbel förman, dymedelst, at de, utom
 landt-skötsel, äfwen kunna bruka fiske-bragder uti de ifrån haf-
 wet in åt landet sig sträckande fiårdar och wikar.

Den delen af detta Linköpings Lån, som sträcker sig ö-
 ster ut ifrån Stappelstäderna Norr- och Söderkiöping ända til
 hafs, är så beskaffad, at den af 2: ne hafs-grenar eller wikar
 igenomskäres, Bråwiken och Slåtbäcken kallade, inneslutan-
 des emellan sig et landstycke, som deraf kallas Wikbolandet,
 ungefär 4. $\frac{1}{2}$ mihl i längden. Bråwiken i hwilken Wättern fal-
 ler, som wid det af sitt åhl fiske bekanta Motala, (hwilket nå-
 gra tro fått sitt namn af åblarnas motande,) hafwer sitt utlopp,
 åskiljer detta Wikbolandet å den norra sidan ifrån Södermanland
 och Kolmården, samt Slåtbäcken, som äfwen skuter sin öfwersta
 ända nästan til Söderkiöping, söndrar det samma å den södra
 sidan ifrån Hammartinds Gråd. Dessa å ömse sidor om
 detta Wikbolandet orstigande wikar lömna icke allenast ombröde
 Stappelstäderna en beqämmlig sid- och segelfart, utan gifwa ock
 de

de uppå sydstränderna planterade åboer tilfålle, at nyttia flere fördelachtiga näringsfång, såsom strömmings och fjällfisk fånge, m. m. De uppå desse stränder belågne socknar äro följande: Å den norra Wilbolands stranden räknar man til någon del Norrkiöpings Stad med des annex St. Johannes, Brotst, Dagsberg, Ronungsfund, Stenby, Östrabusby och Sårads hammar socknar, med den sidstnämndas Capell Jonsberg, såsom den yttersta af detta nås. Å den södra åter ligger en del af Täby socken med Å, Östrany och des Capell Rönö, såsom den sidsta å denna sida. På den sidan, som i anseende til wilbolandet ligger söder til, och kallas Sammarkinds Sårad, förekomma desse emot Slätbaken med någon sin kant gränsande socknar: Skinbergs, såsom annex til Söderkiöping, Mogata och Skällwik socknar. Här wid märckes igemen, at ingendera af de opräknade socknar äro helt och hållua gränsande in til sjön, eller der af omgifwas, utan stöta allenast der til med någon sida; hwadan icke heller alla Inwånare uti dessa socknar äga tilfålle til fiskeri; utan de endast som hafwa sin boning närmare stranden, hwilka likwål idka landbruket såsom deras hufwuds närings fång, och anse fiskeriet som et biwärl, hwilket de stöta allenast wissa tider på året. Dock är ei owanligt, at de som bo sjön något närmare, men sielfwa icke äga fiskeriwattn, kunna emot et wist arendes erläggande til wattu åganden, bruka ett eller flere slags fiske-redskaper.

Den egenteligen så kallade skåregården, som nu böe betrachtas, är både i anseende til sielfwa belågheten, som ock til des Inwånare af annan beskaffenhet, än det förre landstycket ock des Inbyggare. Til Öst-Gidcha skären räknar man, utom något litet af Sårads hammar och Östra ny Socknars Capeller Jonsberg och Rönö, endast St. Annæ Capell såsom annex til Skällwik sockn, med hela Gryts församling, sträckandes sig samma skär ifrån wilbolandet och fasta delen af Skällwicks sockn Syd-Öst ut til hafv.

Inwån-

Inwånarena uti de längre op emot landet stötande skär, nära sig, utom litet åkerbruk och boskaps skötsel, förenämligast med fiskeriet, och i synnerhet äro fiskerierna så godt som endast födekroken för dem, som anlagt sina nästen uppå skär och klippor i wilda hafwet, af hvilka de, som äro enkannerligen märckwärdige för deras rika strömmings fiske, komma att opröfnas på sitt ställe.

Waldgheten och utseendet af denna skäregård är af naturen så wäl och behageligen anlagd, at konsten aldrig hade kunnat pryda den bättre. De sköna wattu-sträckningar, som här löpa ifrån fasta landet ut til hafs, äro med härliga öjar och holmar omgifne, hvilka af gråsmarcker och lösskog så beprydas och utziras, at åskådarn ei utan sinnens besynnerliga förkustande kan här betrachta naturen i sin fågring. Längre ut til hafs finnes wäl icke så behagelig skäregård, utan smärre höllmar, klippor, skär och grunder, hvilka dock på wist sätt äro sina ägare til tjenst och nytta.

Såsom en wårt triffwes hälsst och bäst på den ort der han alstras; så hafwa ock desse skäreboar et outsläckeligt tycke för sitt lefnads sätt. Ty ehuru man kunde mena, at de borde, om tilfalle så yppades, håldre utwälja landslefnaden, och föda sig af jordenes alster, än umgås med et så farligt element, efter det gamla Öst-Götha ordspråket: Hafwet dräper många man, Zoo jorden brukar Säll åt han. Så har man likwäl i wercket funnit mycket rara exempel uppå dem, som med landlefnaden funnit sig nögdare; härrörande twifwels utan af den ifrån waggan inrotade wanan och böjelsen, som giordt dem deras närings sätt så behageligt, at de alltid finna sig, fast under de största faror, så förnögd med sin lott, som någon annan med sin rolige och stilla landlefnad; och det så mycket mera, som de oltid wäst funnit sina fördelar här af så stora och richtiga, som någon annan af sitt närings sätt.

Desse

Dessa skåremän skissa sig icke allenast ifrån Landt-intro-
narne igenom närings sättet, utan ock igenom klåde drächten
och utspråket. Manfolcken gå klädda nästan såsom Båtsmän,
altid med hwhita, gråa eller blåa forita klådes eller wallmars
tröjor. Benklåderna bruka de flere par tillika, af hwilka de
innersta äro måst af såmskat skin, de yttersta ganska wida och
tåmmeligen långa, merendels af samma färg och tyg som tröjor-
na. Hufwud bonaden är måstedels stickade mögor af hwhitt
eller grått ullgarn, den de så godt som wid alla tillfällen bru-
ka; några bruka ock nedslagna hattar. Qwinnofönets klåde-
bonad, är här måst öfwerens stämmande med deras uti Ske
Socken Wättehärad och Bohus Län, hwar om Herr Präles
Uti sin Wäst-Gidtha och Bohuslänska Resebeskrifning talar
pag. 101.

Deras dialect och utspråk i Swenskan är och tåmmeligen
affskildt ifrån alla de öfriga landt Inbyggare här i orten, til ex-
empel: Snuggia, ökia, (en liten båt) Stinta, (halfwuren-
piga) näster mäg, (hos eller när mig) Skattbonde (Giers)
Speta, Snipa (en liten Giädda) o. s. w. Ja äfwen hos dem
sielfwa, som bo uti en och samma socken, fast på särskilda skår
planterade, märcker man någon liten åtskilnad uti accent och
ton, så at man dymedelst, när dialecterna äro bekanta, wet
ifrån hwad skår den talande är hemma, fast man intet kånner
sielfwa person.

§. 2.

Sedan man nu först forteligen igenomdgnat belågenheten
utaf Ost-Gidtha skåren och de in til österjön näst grän-
sande land-stycken, jämte samma åboers beskaffenhet,
fordrar ordningen, at man opråknar de fiskeslag, som hos dem
föruåmligast wancka, deras leke-tider, ortet och ställen, med
flere hit hörande omständigheter.

Det är bekant, at så wål fisken, som andra creatur och
wårter, hafwa sina wissa bestånda tider, på hwilcka de fira sina
bebland-

beblandnings fåster och sammanparande, och at hwar och et dy medelst söker at fortplanta sitt släkte; dock befinnes likwäl et och samma släkte utöfwa denna sin af naturen inplantade egenkap på olika tider, rättandes sig i denna delen efter deras, twifwels utan, hemwisters warmare eller kallare climater. Utom des gifwer ock sielfwa erfarenheten wid handen, at många creatur af et och samma släkte, samt på et och samma ställe wilstande, intet alltid tillika, utan några förr, och andra senare, befrynda sig och frambringa sina foster.

Ehuru man då icke är i stånd, at kunna utstaka och determinera någon noga tid och wissa dagar, när de här i Skären gängbara fiskeslagen börja eller sluta sina leke-tider; så will man likwäl ömorda de wanligaste tider och ställen, på hwilka de flästa pläga fira och begå sina lekefåster. Man giör således en början med den fiske sortens anmärckande, som utgiör den största delen i wår Östersjö.

CLUPEA Linn. faun. sv. 315. = Harengus, Sill, β . Membras, strömming.

CLUPEA Linn. faun. sv. 316. Spratti, Swassibul äro de 2:ne species, som här i Öst-Giötha Skären finnes.

Til förtigande af alla andra förmåner och fördelar, hwar med naturens HERRE har begåfwat oss nära inunder den lilla Nordstiernan boende Zubbyggare, bör ingalunda detta nämde fiskeslaget agtas ibland de minsta, hwarigenom wårt sambåldes förkofrande och wälstånd kan befordras. Denna fisken bör man billigt räkna för wåra salt-sidars härligaste afster och förnämsta egendom. Af denna kunna wi ögonsekenligen märcka Guds besynnerliga omsorg och försyn emot menniskorna, i det en otalig myckenhet här af årligen wid alla Östersjöns stränder, såsom utur en outödelig afgrund, uphåmtas, och dock ingen särdeles synbar förminskning märckes. Man will derföre något widare betrakta detta härliga fiskeslagets egenskaper och förhållande uti wåra Öst-Giötha Skär.

B

Silln,

Sillen, som af desse skåreboat icke til namnet, utan storleken, skiljes ifrån annan strömming, fångas här ei med några särskilda der til gjorda redskaper, utan träffas understundom om wår- och sommartiden med sommarströmmings noten, då den antingen såsom en förelöpare förebodar den små och ofämma not strömmingens antågande, eller ock fås hon med sielfwa strömmingen, med hwilken hon gibr sällskap wid des ofstigande ifrån utdiupen på grundare bottn. Om wintertiden fås ock några med winter noten, då de äro något fetare än om sommarn. Här i skåren fås sällan eller aldrig så mycket af denna strömmings-sorten, at den särskilt kan insaltas och förtyttas, utan inlögges blandwis med annan smårre strömming. Dock torde hända, at omkosningar och arbete kunde betala sig med interesse, om våra fiskare gjorde försök med sill-skötat på utgrunderna i hafwet. Huru wida sikten eljest kan hafwa sin wissa tid, på hwilken hon årligen anställer sina flötningur til wissa wämliga samlings ställen här i skåren, såsom i Westersidn, (c) wet ingen vidare at intyga, än at de få, som på ofwännande tid fångas, finnas så wäl som i Norrbottn (d) måst wara hanar med stor lös mjölka, och älsä des wandrings tid; men få eller inga af andra tidnet; wet man således icke heller om hon här för eller af sig sielf alstras och förskes.

Strömming, som är ett och samnta Species med sillen, och åtskilles endast derigenom, at den är mindre, anse wäl desse skåremån icke med någon stort negare skildnad, än den som fångas med skötat och Sköt-strömming, eller med not och notströmming kallas. Skötströmming hålles i gemen, såsom jämnare, fetare och fastare, för bättre, än notströmming; dock hafwes likwäl utom des något litet ofscende på hwad årsenstid samt ställen, antingen in eller utom skårs, den är eller blifwer

(c) Se af ofj tilförena etc. Herr Comm. Rådet. NORDENCRANTZ etc. etc. & comm. pag. 285.

(d) Kongl. Sw. Wetst. Acad. Handl. för år 1748 p. 111.

wer fången, såsom: wårströmming, hwilken haft sitt tillhåll och låge uti stora fiärdar öfwer winteren, är något fetare och wid bättre hull, än hafsströmmingen, som af de ständigt swal-lande och drifwande hafs-böjorna blifwer mager och swulten. Något litet efter is-lossningen, börjar han at anställa sina flöttningar i frän de diupare til lägre grunder; hwadan han ock kallas Is-strömming. Han fångas både med not och skötar; med de senare redskaperna i sonnerhet af dem, som icke hafwa tillfälle at bruka strömmings not för diupt watten och osämn grund skull. Så fort han huunit, at quittera sin öfwerflödiga romm och mjölka, hwilket han merendels plågar absolwera på 3 o 4 dygn, ställer han åter sin fosa behändigt til diupet. Wackerar winter-tiden med noten något mera än wanligt är, så förespå sig desse fiskare et magrare wårfånge.

Söst strömming, är ock icke mindre fet och behagelig än wår strömmingen. Fås här inom-skärs ganska sparsamt, så med not, som med skötar. Des wanligaste wandrings tid inom skären är emellan Bartholomæi och Matths - Måso tiden, då söga andra än hanar synas. Orsaken, hwarföre desse bägge strömmings sorter äro något fetare och bättre, än hafsströmmingen, är, utom det som sagt är, at han äfwen fångas på dessa åhrs tider; ty ju swalare och kallare tid på året fisken här fångas, fast mitt i winteren och starkaste kölden, ju bättre och i fullkomligare stånd finner man honom. Sköt-strömming är jämnstor, men icke så fet, ei håller aldeles så stor som de förra. Kallas derföre Sköt-strömming, at han fås med skötar, står ei håller giärna, för ortens belägen- och beskaffenhet, der han i sonnerhet wid sur gångs tid wistas, med något annat fiske-redskap at fånga. Den na strömmingen håller sig måst efter hafs-kanten, då han leker uti medio Maij, och ibland något förr, uppå Landt- och Ut grundet, belägne under 3, 4, 10, 14 ic. Januarius diupt watten. Är til antalet och myckenheten den aldra starkaste wid sina flöttnings och leke-fästets firande. Så snart han ändat leken, rubbar

han sammankomsten på de wänliga ställen och förfogar sig åter til hafs-diupet. Sedermera får man icke se några flockar så sonnerligen inkomma för än in emot Magdalena eller Jacobs-måho tiden, då der efter sådana manstärcka hopar wisa sig ända til Matths-måhan, och wäl senare, så framt et obehageligt höst wäder ei förstörer hans sammankomster. Han går ei heller alla år lika in uppå dessa grunder ifrån utdiupet. Några fiskare wilja berätta, at han äfwen om höste tiden skall på omnämde ställen leka. (f)

Not-Strömming är små och ojäm; men likw'l något fetare än hafs-strömmingen. Straxt isen lossnat eller börjar skiuta sig, är han äfwen färdig, at stiga op ifrån diupet til strömderna af fiärdar, wikar och strömmachtiga sund. De flästa finnas utan romm och mjölka, och skall någon synas, så är den helt fin och grann, hwarföre man icke heller wist kan determinera när han leker. Det händer icke sällan, at han ei alltid tillika, utan särskilda flockar den ena efter den andra, inkommer på omnämde ställen. Det märcker man igemen om dessa strömmings varieteterna, at när storm och obhageligt wäder förhindrar deras flyttningar til de wänliga leke-ställen wid landet, så leka de til sjö. Hwad chjest denna fiskens natur och egenskaper, des uptog och förhållande wid sina durchmarcher och leke sters firande, wore at säga, det är tillförena noga och omständeligen infört af Herr Doctorn och Lectorn Gissler uti Kongl. Wetensk. Acad. Handl. för år 1748 pag: 114 ic.

Swassbuk är små som not-strömming. Om hösten fås han här i skären med not, fast mycket sparsamt. Han utmärker alltid med sin närwarelse den andra strömmingens afresa. Hwad eljest denna strömmingens föda igemen beträffar, så kunna desse fiskare icke wist säga det, så wida de alltid funnit deras inelstwor så godt som tomma.

För öfrigt märcker man äfwen wäl om denna strömmings
fisken

(f) Ee äfwen Dissert. de Piscatura Maregor. in Rossagia pag. 18.

fisken, at han här i skären underfundom, så wäl som annor städes (g) wid des stigande samlat och skochar sig til långt ansenligare antal och myckenhet, än något annat fiske-slag wid slika tilfällen; är ock då helt orädd, så at några Skäremän weta berätta, det de wid sådana tilfällen hafwa bärjat, fast mycket sällan, med öfsekaret en ansenlig qwantitet i båten, hwarest han i sådan myckenhet och på et så tätt i hoppackat sätt fattat ständ; men ömsat rummet innan de wetat ordet utaf, och lemnat ei annat än afskubbade håll efter sig, såsom til et wedersmåle af sin ömnoaga der waresse.

GADUS, Torst, Linn. Faun. Sv. 293 Fångas här äfwen något med krock. Är en hafs-fisk, som sällan flyttar sig på så aldeles grund botten; utan des mästa tilhåll är wid branta, ofta under 20 famnars djupt wattu liggande stengrunder wid hafsstranden och stora fiärdar, hwarest han samlat sig til något antal, i synnerhet då han ämnar at leka; hwilket plögar taga sin början gemenligen uti medio Maij och continuera in til Junii månads slut. Wid sina leke-ställen blifwer så wäl denna, som många andra fiske-slag, mycket oroad och bortsnappad af Siälen, som ei försummar, at insinna sig wid sådana tilfällen; hwadan man ock ser uppå de nämsta stränderna af dylika ställen en myckenhet af Torst hufwuden, dem han lemnat efter sig. Detta är ännars et mycket skyggt fiske-slag; så at torst-fiskarena måste umgås med honom mycket warsamt, om det skal någorlunda lyckas för dem. De klaga öfwer denna fiskens försvinnande, förrebarande ibland annat wattnets förminskande samt Siälarnas öfwerflödiga tilwärande wara dertil mycket wällande.

MURÆNA Ähl Linn. faun. Sv. 290. Upsnappas af desse Skäremän på flerehanda sätt och ställen, såsom ut med hafsbanden wid skär och klippor; samt innom skären uti sund, wifar å och bäckmynningar. Des leke-tid kunna wäl desse Fiskare icke med någon fördeles wisshet determinera; dock mena de almdnt at den emellan Erics-måsan och Midsommars tiden skal firas, hwilket

(g) Se PAUL NEUCRANTZ Diss. de Harengo.

hvilket så mycket sannolikare synes, som at man den tiden sedt ålar med flytande mjölka, hvilka förmodeligen varit hanar. I brist af egen erfarenhet, har man inhämtat några trovärdiga Skåreboars berättelser här i skären om denna fiskens natur och förhållande wid des leke-fästets strönde, således: när tiden är för handen på hwilken deras sammangång sker, skall den hålft der till utvälja en åfjog och dychtig bottu, på hwilken flere till samman wecklade skola guida sig så länge och till des deras leke-tid är för-lupen. Andra lägga det till, at om sådana deras lekeparcker äro belagne ut med ångar och gräs marker, skola de icke hafwa försyn, at flytta sig om nåtten uti et annat element, man menar, krypa oppå landet, at stryka och wingla sig i gräset. Somliga åter wilja berätta, at de sedt ålar med långachtig rom; man will tro, at det varit små åhl-ungar, efter det är en af giord sak, at han är vivipara eller föder lefwande ungar. Vadåhl kalla desse Skåreboar den, som merendels i Medio Maij lägger sig helt naken uppå sjöbottu, utan at täcka eller skyla sig i åfjan; ja han finnes ofta wid Olofs Måso tiden stiga op i wassen och der weckra sig i kring gräs-stråt, exponerandes der i genom sitt lif både för fiskare och hafsmåsar, som honom wid slika tillfällen behändigt förstå at opsnappa.

Märcka sig säges han då, när han efter desse Fiskares berättelse, emellan Michels Måsan och Allhelgona tiden nedkryper uti giöttiog-och dychtig bottu; giörandes sig där en liten kula, til utseende såsom en kupa, på hwilkens öfwersta spets äro et eller flere hol efter des ut eller ingång. Äger nåstan den förmoden-och färdighet, at löpa uti wått och dåfwoigt gräs som i rena wåttnet; men sand hindrar loppet på marcken. Är annars en mycket stark, snabb och wig fisk, så at han näppligen holles med bara händerna, derest man icke griper honom mitt om i fröet; samt om fiskaren intet strart efter des fångande gier honom döds slag, så får han ofta med misshöpe åskåda des geswinda åter-resa til sjöf. Fiskmåsan umgås med honom långt behändigare, hon brukar inga andra wärctyg, hwarc-

Hvarcken wid des upsnappande eller qwarhållande, än sin nåf, utur hwilken han wäl ofta kan wrida och slingra sig; men när kar knapt halfwägs til wattu-brynet, förrän han åter är i samma håfte, förändes honom så til nämska land, hwarest hon upslukar honom ofta flere resor; ty han stannar icke gärna första gången, utan marcherar ut igen igenom den naturliga gången, Det är ock en segliswad fisk; men i salt skall han snart dö.

GADUS Laka Linn. faun. Sv. 292. Will man ock här införa, ånströmt han uti skären intet är så mycket bekant, som icke mera uti wifar och elfwar, som stöta och löpa in i östersjön, hwarest han fånges i Januarii och nästan hela Februarii månader med Stöfior under isen, där han fixar sina leke-fäster måst på sand och något strömmachtiga stengrunder; men sällan eller aldrig på lerbottu. Wid slika tilfällen är han talrikast, samt åfwen bäst och begiärligast. Är en swalgfisk som uppslukar ei allenast hwarjehanda fiskes slächten, utan ock grodor och dyligt. Om sommarn är han långt magrare och osmakligare, hwareföre ei heller då något försök göres efter honom. Sägges eljest sielf förtära sin lefwer, om han får något länge lefwa sedan han är fångader.

COTTUS, Simpa, Linn. faun. Sv. 278. Fånges här om höste-tiden något med not och liuster, men måst med garn. Des leke-tid är emellan allhelgon, eller närmare Catharinæ och Zuhl tiden, på grunda sandbanckar, beidagna hålst wid stora fiårdar och hafsbanden. Hon lägger sin romm uti en härwel eller håla på bottu, och ligger der på som en höna til des ungarna uti kläckes, låtandes icke jaga sig derifrån fastän det skulle kosta henne lifwet. (h) Är eljest begiärlig för des löckra kött och wäl smakande lefwer; fast hufwudet, som ei är matnyttigt, utgör nästan den största delen af hela fisken. För Zuhl-tiden håller hon sig, ju mera snö ju närmare landet; men efter, ju mindre snö ju längre ut på diuget.

PLEU-

(h) Se åfwen här om de af oss tilförena åberopade Kongl. Swenskt. Wetst. Acadmiens Handl. för år 1748. pag. 115.

PLEURONECTES, Glundra Linn. faun. Sv. 298. Fås här både med not och garn. Med strömmings not om våren, och längre in på sommar; emedan hon gärna skall älska strömmingens sällskap. Des leketid är Midsommars tiden på diupet.

ESOX, Gädda Linn. faun. Sv. 304. Är en ganska glupsk fisk, som förtäret och håller til godo allehanda til mat, icke allenast af sielfwa fiske-slåkten, utan ock af andra slag, såsom: foglar, ormar och dylikt. Hon fångas af desse fiskare på flere handa sätt och tider om året. Rättar sin wandrings och leke-tid merendels efter vårens tidigare eller senare annalkande. Vid lagom tidig vår plågar hon emellan Walborgs Måssan och Erics måso-tiden stiga op til något lång grundade wasstränder wid glon eller lång-grunta inwiçar, sund, å och bäckmynningar at leka. De som aldradest synas wid sådana instundande leke-tider äro hanar, feta och wäl huldade, utan at några af andra könnet synas. På dagar efter får man bägge könen med flytande romm och mjölka, af hwilka hanarna äro magrare än de förut gående. Vid sådana tillfällen har man icke kunnat observera flera än 2:ne tilhopa en hana och hona, af hwilka merendels den förra är något mindre än den senare, stående honorna på et ställe med fenornas rörande och lekande, samt munns gispande och stiertens understundom plaskande; men hanan löper så småningom rättföls om kring henne, och då och då stöter och skubbar bortarna (anus) emot hwar andra. Denna fisken är mycket wällande til fisks utödade och mindre tilwärande; dymedelst, at han icke allenast förrastar och bortsnappar en ansenlig myckenhet af allahanda slags matnyttig fisk, utan ock til öfwerflöd uppslukar en myckenhet romm, hwilket senare des inelsvor, i synnerhet den tiden fiskelekarna påstå, nogsam intoga.

PERCA, Abbot Linn. faun. Sv. 284. Är et allmänt fiskeslag här i skären, och fångas af desse fiskare på hwarjehanda sätt och åtskilliga års tider. Rättar äfwen sin gångs och leketid i synnerhet den så kallade Isabborn, efter isens tidigare eller

eller senare lossande och skiutande, då han straxt derefter til rustar si-
na flyttningar til de wanliga leke-ställen wid stränderna af sund och
inwikar samt å- och bäckmynningar. Lofs-abborn stiger nå-
got senare, wid Walborgs mässan, til sina sammankomster på dy-
lika grund. Desse åro til antalet nog manstärcke wid sine leke-
fästets firande, och bringa hwar andra i tåmeligit trängsel. Af
desse fiskar får man åfwen se wid desse tilfällen, så wål som gåds-
dot, så dagar förut bara hanar; men sedan både hanar och ho-
nor tillsammans med rinnade romm och mjölka. Så snart de
quitterat sin romm, qwista de straxt til diupet, och synes wi-
dare ingen liknelse til någondera kónets närwarelse.

PERCA, Giers, Linn. faun. Sv. 286. Berätta desse fis-
skare leka Midsommars-tiden på sådana ställen som abboren.
Fångas ibland med not.

COREGONUS, Sif Linn. faun. Sv. 312 Fångas af
desse Skåreboar måst och i sonnerhet om wår och höstetiden;
smårte och större til sammans. Straxt efter isbrytningen om
wåren fås med not något af små, smårtig och snipug sif, som
hwilat i skårdarna öfwer wintren. Understundom kan och längre
fram några råkas på de ställen der strömmingen lagt sin romm;
emedan han söker sådana lägenheter så wål för den, för sin smak,
delicata strömmings-rommen, som ock at han åfwen ålskar
samma belägenhet och med sawna wind seglar som strömmin-
gen. S. och S. D. är här hans wanligaste rese-wind, wid ankom-
sten, hwilken då han något hårdare blåset drifwer honom i land.
Des rätta flyttnings tid är närmare hösten, då han söker bästa
ställa; sin direction emot strömmen. Twenne, en af hwardera
kónet, följes altid åt wid stigandet. Längre uti skären holler han
sig måst ut efter hafs-kanten, uddar och skårdar der jämn grund
är emellan 2 och 10 sammar; samt åfwen längre op i skären på
steniga och hårda strömgrund, då han wid Simonis Judæ eller
Althelgona tiden plågar sira sina leke-fäster, då en hana och
hona altid skola para sig til sammans; således: at hanan kniper

fig

sig fast wid honans get under täck-läcket och således snurra de i kring med bularna emot hwar andra. (i) Så snart han slutat leken, märckes han skarp på hållen såsom Cyprini.

CYPRINUS. Braxen Linn. faun. Sv. 318. Synes nästan aldrig i fälskva skären; men wäl sås den af åboerna wid öfwersta ändarna af Bråwiken och Slåtbaken under stundom till ansefliga quantiteter om wären och wintertiden. Des wauisgaste leke-tid plågar wara uti Maj månads början, eller wid den tiden då enebuskän dambar, då den talrikt ualkas sina leke-ställen, som äro i synnerhet glon med dwachtiga stränder, sund, der waf wäyer, samt åar och dyllt. Det är ock ei orwanligt, at flere särskilda flocker, någon liten tid emellan, den ena efter den andra, ända in til Midsommarn plåga inkomma på nämnde ställen at leka. Wid sina leke-ställen trånga de sig op i det minsta watten, och ofta så, at de icke kunna stå i sitt naturliga skick, utan ligga på sidan då och då släendes med stiertarna och spelandes med fenorna, alltid skubbandes och gnidandes sig emot hwar andra och giöttjan, 2 högst 3 til sammans. Så snart leken är ändader, hwilken på står gemenligen 3 a 4 dagar, begifwa de sig åter til diupet. Är eliest en ganska stygg fisk, så at han icke tol det minsta buler, icke en gång fluggan af någon lefwande kropp eller tråd, som af wädret rustas, hwarfdre fiskare, wid sådana tilfällen måste umgås med honom ganska warsamt, om de eliest wilja fågna sig af något ömnoget fånge.

CYPRINUS, Id, Linn. faun. Sv. 320. Fångas icke heller så mycket uti skären, som icke mera op uti wikarna Slåtbaken och Bråwiken. Leke här merendels ifrån Wårfru eller Mariæ bebodelse dag til wallborgmåstiden, hållt och synnerligen i åar och bäckar der friskt watten är; men i brist af detta tilfallet, siget han ock till glon och inwikar, ja äfwen til stengrundsbottn klippor och skr. Des antal är tämmeligen stort, när han giör sin resa til sina lekeställen, och trånget han wid sika tilfällen, lika

(i) Se utförligare om detta fiske-slågets egenskaper i Kongl. Svensk. Wessl. Acad. Handl. för år 1753. p. 195.

som braven, sig op-i de minsta gölor, bäckar och diken, som honom då träffa förekomma; wältrande sig där af och an på begge sidor så fort han hinner, samt stötandes näslarna, som fiskare kallat, tillsammans, då wattuet af des utlöpande romm och miölka blir ibland helt grumligt. Ibland andra, som då förstöra hans nöge, och efter säria hans lif, plåga understundom Diäfwen och Öru icke wara de sista och blygaste, hwilken förra icke förtvofter at wäta sina tassar, och senare sina flor och fiädrar, endast de kunna se sig förtiena en färsk rått. Är eljest en nog skygg och war fisk; men wid dessa tilfällen ofta så spat, (man tror af bara lekya) at man med lustren kan uti geswinhet fösa 2: ne til hupa och uphugga dem bägge på en gång. Flere flocker af detta fiske-slaget plåga äfwen den ena efter den andra inkomma någor tid på et och samma ställe, och på står hwarje flocks leke-tid ei högre än 3 dagar, då den åter strart förfogar sig at diupet.

CYPRINUS, Sars, Linn. faun. Sv. 324. Är ock här i skären et bekant fiske-slag, som dermedelst, at han förenar sig i sällskap med ätskilliga andra fiske-slag, ofta med dem blifwer opsuappad. Hans leke-tid kan ingen så wist utmärcka, aldenstund hon finnes, såsom lekande, nästan med i alla wärtekar. Hwad ordspråket om honom uprunnit, som om en ostadig och flyctig, samt i andras gidromål sig inmångande menniska sägas plågar; han är med, som sarswen i hwar lek.

CYPRINUS, Wimba, Linn. faun. Sv. 326. Fångas icke af skäreboarne, utan endast i Norr- och Söderkiöpings äarne wid leketiden, som är gemenligen wid slutet af Maj och början af Junii Månader, då hon stiger op i forssarna och klänger sig emellan stenarna så långt hon någonsin kan. Är här til wårten långt mindre än man sedt dem på någre andra örter.

CYPRINUS, Mört, Linn. faun. Sv. 329. Är här et allmänt fiske-slag, som af desse fiskare på flere sätt och tider af året fångas. Han utwåljer i sielfwa skären stengrund, brantar och diupa wassar; men längte op emot den fasta delen af landet, äar och bäckar, samt äfwen miuka och dyachtiga stränder, til

sin leke-ställen, uti Aprill månad, då han äfwen wid stika tillfällen
bringar sig i största trängsel. Efter des tidigare eller senare
annalkande och stigande om våren, skall ock, efter desse fiskar-
res utsago, det öfriga wårfisket rättas sig. Förstone af leke-
tiden ser man bara hanar; men sedan fås af bägge Könen
till sammans, med så starkt rinnande romm och miblacka, at red-
skaperne och wårckarne, i hwilka de fångas, på sidstone knapt sy-
nas för romm. Uti å- och bäck-myninggar, tyckes denna fisken
wid sådana tillfällen hållt och bäst trivas, hwarost han då med
nosen bärar och skrubbar sig emot de för honom af grantuskor
upgildrade wårckar. De blifwa ock esomostast voadade uti såda-
na sina lustiga samqwäm af svalgfisk, såsom gåddor och åbborar,
då de nödgas skingra sällskapet och fly till sjö; men om leken ei
är ändat straxt wända till bakars till samma eller dylika ställen.
Så snart de lyckat leken, äro de färdige, at åter fara till diupet.

CYPRINUS, Mört-Löjan, Linn. Faun. Sv. 330. leker
i Junii månad på stengrund, hållt i åar och bäckar. Nyttias
här ei till stort annat än betfisk af dem, som bruka krockfiske.

Desse äro nu de allmänna och gängbaraste fiske-slåkten, som
i denna delen af wår Östersjö framalsstras och förökes, af hwilka
Zuroänarne derstädes förskaffa sig näring och föda på sätt och
wis som rått nu omordas skall.

Några fiske sorter, samt äfwen några varieteteter af somliga, de häröf-
wanföre anmärkte species äro wäl här ännu då och då synlige; men
emedan Zuroänarna sielfwa knapt kunna af deras fånge förnöga egen
appetit; mindre giöra sig någon annan fördet deraf, så har man stad-
nat wid det antalets opråkande, som nu för ögonen lägges.

Eiderna på hwilka desse oymånade fiske-species anföres här
fira sina lekefäster, äro utsatta efter den gamla tideräkningen.
För öfrigit märcker man det igemen om fisken, at han alltid igenom
sitt arbetande och flyektiga förhollande wid sielfwa romningen, in-
tet är så fet och wäl huldader straxt efter lekandet, som till förena
och något efter; i synnerhet märcker man det på några starkt siella-
de species såsom: Coregonus och Cyprini, hwilka både sin magerhet
och

och sebs slutande igenom deras skarpa och hvarssa näll noggsamt utmärka och tillkiänna gifwa.

§. 3.

Edan man nu således korteligen anmärkt de allmänna och wanligaste fiske-slagen, som wid desse österjüdens stränders gängse äro, förfegom wi oss, at ock något orda om desse fiskares hwariehanda fiskeskätt och brukeliga redskaper, hwar med de plåga fånga desse fiskar; jämte några flere omständigheter, som til detta ämnet höra kunna.

Någon olikhet finnes wäl hos desse fiskare, så i anseende til sielfwa fiskeskätten, som redskapers större och mindre brukande, härrörande så wäl af fiskerwattnens olika beskaffenhet, som ock af deras större eller mindre förmögenhet. Dock det oachtat, så will man likwäl i genomdagna de allmänna och gängbaraste, och således giöra en början uppå de största och indrächtigaste.

Strömmings-fisket, såsom det fördelachtigaste inskärs fånge, förwäntas här på wisa tider och ställen, antingen med not eller stötar, bägge tienliga redskaper till detta fiskets skötsel. om winter tiden, och så snart isen kommer till någon styrcka på sjön, samman sätta sig flere hemmans Aböer i en eller flere soknar, at ihopgiöra et fiskeredskap, som kallas winternot, hwilken drages under isen i stärdar och större wikar. Storleken af desse notar lämpas både esiet not-intressenternas antal och fiske-wattnens diupare eller grundare bottn; hwadan somliga äro 50, andra 40 och några 30 famnar långa på hwar arm, hwarefter sedan diupleken proportioneras. Til exempel: en winter not, af sidlinämnda längden, har til främsta och grundaste ändarna, härslat kallade, som desse fiskare räkna, 120 ungefär af twunnit eller otvunnit hampe garn (quadr. lat.) maskor, som utgide nästan 2:ne famnar til sin diuplek; hwilka maskor sedermera blifwa trångre eller ångare, som desse fiskare säga, samt til antalet ökade, altsom det komer posan eller kiblen närmare, det hon är diupast, och mitt emellan bägge härslarna. 240, (quadr. lat.) maskor, eller 4 och något drögare famnar

famnar, och kallas notens hugg, derest fiblé, som är $1 \frac{1}{2}$ famn lång, sitter fast håstad och fisken wid dragingen samklas uti. Wid notens öfre och nedre äggar, fästes antingen af hampa eller tagel slagna linor, och kallas telnar, wid hwilkens nedre fästes små ovala stenar kallat, med $\frac{1}{2}$ eller $\frac{3}{4}$ alns långa hamptåtar kallband kallas hallteln; och den öfre, wid hwilken bindes små trä- eller flarn bitar, notflarn, nämnes flarn teln. Noten ställes medelst detta uti det skick och den ställning i fidu, at den nedre delen, eller hallteln sträcker sig ner åt och ströcker jämnt botten, och den öfre eller flarn teln opföre, så at den inneslutna fisken således icke får tilfälle at utrymma. Andersmassö-tiden plågar sammonbodningen ske til deltagarne om en slig nots ihopgörande, då hwar och en åligger, at det efter erläggas not och til behör, samt notdragare, som han åstundar större eller mindre part, eller som de kallat, lottet i noten til. Uti en not af ofwannämde storlek äro 15 a 20 lotter, och bör et hion för hwarje full lott prästeras hwar dag noten drages. Til bibehollande af skick och ordentelighet i deras notlag, så utwåles utaf notfolket 2:ne beskedelige och uti not dragande wäl förfarne män, Notkongar, en för hwardera notarmen, hwilka emot något wist arfwodes undfående, föra direction öfwer notfolket, hafwa opsjkt öfwer notens tilbörliga hårdande och skötande, utstaka notwarpen, hålla bön mårgon och afton, samt utslätta fisken notdragarne emellan, m. m. Då noten skall dragas och notfolket äro til sammans komne med 2:ne par håstar för 2:ne stador, af hwilka et par i sänder af hwarje lottägare hela notlaget igenom skall hollas, hwaraf det ena paret syslosättes med sielfwa notens förslande ifrån det ena hwarpet til det andra, och det andra med des redskaper och tilbehör, så utstakas nothwarpet af notkongarna, som sker antingen på nogondera af notägarnas egit fiskewattu, eller ock understundom på andras, som icke äro i noten interesserade; dock emot en wif erlagd quantitet til wattuåganden af fisken det fås; hwilket hos dem kallas gifwa eller taga wattu lott. Sedan not-hwarpet är uestakat, öppnes 2:ne stora wakar eller brunnar, den ena så långt ifrån

sedan stranden som erfordras til notens ordentliga drägt, och kallas
 nedfattan, der af at noten i den samma nedfattes; och den
 andra nära in til landet och kallas Öhrbrun, deraf at noten der
 dres eller updrages. Då noten är under isen nedfat, drages
 hon, med linor af hampa eller tagel slagna, parwis, 2:ne, nem-
 ligen hion tillsammans, et på hwardera sidan om tögen, ba-
 länges med ryggarna emot et of, ut hwilket en järn kedja med
 kula uti ändan är fäst, som kastas em tögen. Noten måste
 altid wata under dragningen uti jämn och saktta rörelse, om hon
 annors med fördel skall brukas; således förfäres til des hon ä-
 ter updröres igenom den wid stranden öppnade brunnen. Detta
 träffar merendels in med det, hwad Ol. Magnus uti sin 20:de
 boks 16. Cap. anmärkt em detta winterfisket, förutan det har
 berättat, at de den tiden förrättade not-dragningen med hästar,
 hwilket desse nuare tiders fiskare så wida ogillat, som at noten
 medelst hästarnas nu hastigare nu saktare drifwande mycket i
 sin stadiga och jämna gång hindrades. Sedan desse winter-
 fiskare på detta sättet fulländat sitt dags arbete, äro de sorgfälli-
 ge om at ophånga noten uppå de så kallade gistor at wädras
 och torckas, samt sin emellan utlotta dags fångst, hwilket gids-
 remål dock notkongarna, som sagt är, i synnerhet, såsom wid
 detta tillfället befälhafwande, til kommer. Aldraförst plågar då
 utogas af den obytta fångsten efter wist mått de så kallade öka-
 rekongarna, hwilka dem tilfalla, som fört noten med des tilbe-
 hör, hwilka dock, utom des, så sina lotter efter den del de äga
 i noten. Dem, som insinna sig, at underhielpa not arbetet,
 men hwarcken äga del i noten eller fiske wättnet, och hos dem
 kallas Lottkorsar, tilldelas äfwen alt derefter som fisket varit dräch-
 tigt och wälsignat til. wid slika tilfällen förgåta de icke
 heller at wisa sig hedersamma emot sina Siälasbrjare, och i syn-
 nerhet då deras dags fiske med någorlunda rikt mått blifwit wäl-
 signat. Sedan resten not-interessenterna emellan blifwit utlottat,
 sättas af notkongarna et wist wärde på lotterna, dem både til
 efter

efterrättelse, som hafwa lust at förnytra sina andelar til någont
 tidpare; som ock, at not-laget i gemeen wid detta fiskets uphö-
 rande kan ungefärligen öfverslä huru mycket antingen hela no-
 ten eller hvars och ens del öfwer vinteren kunnat importerat och
 ränta. Sluteligen, sedan bön och tacksälselse för dagens und-
 fängna wälsignelse är giord, rådgöres not-männen emellan
 om nästa sammankomsten, hwilken merendels lämpas efter wä-
 derlekens foglighet, samt då warande fiskets fördelachtig- och dräch-
 tighet. Alla wäderstreck passat dem eljest tåmmeligen til detta
 fisket; men det bistra nordan wädret will ei särdeles gynna så
 detta, som nästan allt annat fiske. När isen emot wären bör-
 jar blifwa så swag, at de intet vidare kunna idka detta fisket,
 så brukas och nyttias en sådan not intet vidare, utan sonder-
 delas och åter lämnas hwar och en interessen det honom til
 höret. En winternot af sådan storlek, som äfwan före är beskref-
 wen och anmärckt, wårderas af desse skäreboar til 200:de D.
 R. mt. Med desse notar fås allehandas wanckande fiske-slag,
 såsom: Strömming större och mindre, som stadnat i fiårdarna
 öfwer vinteren; af fiällfisk, såsom g:ddor, åhl, abbor, mörtre.
 Samt längre up emot fasta landet, såsom i Bråwiken, fås, fast
 sällan, ansefliga quantiteter af braxen. Til deras vidare un-
 dersökande, som hafwa tilfälle at idka brax-fiske med not, will man på
 detta stället införa några braxen fiskares berättelser om denna fi-
 skens förhållande och egenskaper wid somliga sådana tilfällen: när så
 händer, at braxen til någont myckenhet tråffar i noten insve-
 pas, så skall hon i förstone giöra understundum så starkt mot-
 stånd, at hon lika som säncker noten til botten, at not dragarne
 ofta ei annat förstå än hon är häftad wid botten; och derest de
 då icke helt sakteligen och lika som skridande weta at draga henz
 ne, skola de fasta sig på flatan och och ofta passera helt lyckeli-
 gen förbi, i spennerhet i dybotten.

Merendels ser man tråffa in, så med den som med flere fiske-slag,
 at när hon så wäl håt op i salt sion, som eljest i frisk-siöar tråffas
 med

med not till någon ansenlig myckenhet, så skall man på en tåm-
melig lång tid intet träffa henne mera så manstarckt. Det hög-
sta man wet, at en lott wid en winternot, efter billigt wårde
har om dagen kunnat friga till, år 9 a 10 Dir. R. nit. och så-
lan högre; men oftare har wäl händt, at dags arbetet warit så
frucht-löst, at fångsten emellan lott tagarne ei kunnat utdelas,
utan lemnas lottkararne til del. Flere bragder brukas här intet
winter-tiden på diupet, utan några få mindre i åar och wikar e-
mot fasta landet, om hwilka man på sin ort kommer något at orda.

Så snart nu wåren börjar nalkas och siön blifwa klar ifrån
is, så börja och desse strand- och skäreboar, at hwar på sitt håll
tillrusta sina sommar strömmings-notar och skötur emot den, wid
is-loffningen annalkande och stigande, så kallade wår- och not-
strömmingen, hwilka redskapers beskaffenhet man här nedan före
något mera täncker at omtala.

Strömmings noten fastas här ei gärna i siön, derest
icke desto säkrare teku åro tillströmmingens närwarelse. De mår-
cken och teku, hwarutaf desse fiskare plåga med någon wisshet
sluta om strömmingens annalkande och närwarelse, åro följande
ibland de sunnerligaste: när S. wind wid is-loffningen blåser, och
W. följer uppå; eller då wådret lagom tid med något starckt blå-
sande ligger åt wissa stränder af hafwet, fiårdar, sund och wikar,
så drifwes han merendels emot de sammans belågenhet, och et la-
gomt och fogligt landt-wåder följer deruppå, så är ei oåfwigt
at fiska under lålanden, hållt wid skogwurna stränder, der skug-
gan faller i siön, hwarest en och samma flock 2. å 3. dygn plågar
hafwa sitt tilhåll. De mårcken och teku, som de eljest plåga
taga såsom wissa til strömmingens närwarelse, så wäl af fiske-
måsar, sid- och andra rof- och rallfoglars önnoga wistande,
samt siälars (phocarum) tidt och ofta wisande och snysande
wid och på de ställen, der strömmingens tilhåll är; som ock af
des egne gifna teku til sin närwarelse, åro tilförena noga opre-
pade uti de af och tilförena ofta åberopade Kongl. Wet. Acad. Handl.
för 1748. p. 116. 117. D När

När sådana och dylika goda och säkra teken visa sig, så lämnar detta fisket sina idkare icke någon ro eller rast, utan fordrar et trågt arbete och noga uppassning så länge strömmingen närmare landet är i rörelse, så snart den annors är, at igenomdes fånge opfylla den delen, som brister i mångens näring af jordens alster. Swarföre hvar och en efter sitt fiske-wattus belägen- och beskaffenhet, har nödigt, at utvälja den tiden på dygnet, som til detta fisket tienligast och bäst är, såsom: somliga morgonstund, några dagen, andra aften, samt många natten, hwilken förskilda tids i achttagande en långlig erfarenhet öfwerlygat dem ei aflöpa utan fördel och nytta. Orsaken skall wara den: at strömmingen intet hela dygnet skal wistas och stå på et och lika ställe, utan då warma dagar och solen något håftigare baddar, söker han något diupare; men om natte-tid åter grundare botten; hwilken ömsning så hos desse som Roslags-fiskarne kallas strömmings steg. (k) Således följer: at strömmings-fisket är fördelachtigare om dagen på de diupare och om natten på de grundare ställen. Eljest weta ock desse fiskare, at noga observera strömmingens led och gång, wädrets och strömmens direction, m. m. hwarefter de behändigt passa sina notars utkastande och dragande.

Den måsta strömmingen, som här om wåren fås med not, är merendes emellan Erics- och Wallborgs-Måkan; dock fortfarande med not-dragningen ofta in til Midsommarn. En medelmåttig sommar strömmings not är 24 a 25 famnar lång på hwar arm, samt 4 a 5 famnar diup mitt uppå eller wid nothugget; är eljest icke i några omständigheter stort skid i från en winter-not, utan endast i dragnings sättet. Alla notar giöres här af twunnit eller otwunnit hampegarn; men man skulle tro, at det ei wore orådeligt, om de brukade i det stället lingarn; ty då wore noten ei allenast lättare at draga, utan torckades öfwen snarare och följackteligen längre förwarades för röta. Wårderas här

(k) Se förr anförda Diss. de Piscatura Harengor. in Roslagia pag. 11.

af anfordr storlek til 150 Dlr. R. mt. De strand- och skäreboar, som jämte det de äga fiskewattn, äfwen hafwa något landt-bruk, eller ock af måfwa wicker nödsakade, plåga ibland 2:ne eller flere, i brist af nödig hielp och utkomst til bägge närings-sångens tilbördliga skötande, interressera uti en och samma dylik not, då de gemensamt nyttia hvars andras fiske-wattn. Hwar och et wid sjön belågit hemman har efter des så kallade mantal sina wissa tildelta wattu-ågor, utom hwilka de icke utom ågarens wilja och samtycke, wid det straff som lag förmår, få skrida; dock kunna ei heller de för bottens skistewis förekommande, steniga och ojämna beskaffenhet skul lika öfwer alt, utan notens skadande nyttias, utan måste hwar och en på sina fiske-ågor hafwa sina wissa utstakade ställen, Nothwarp, uti hwilka de med säkerhet kunna bruka dessa redskaper. Noten drages här efter somligas plågesed med 2:ne båtar och 4 personer, och af några med en båt och 2:ne samt högst 3: hions åtgård och tilhielp. De förra lägga en not-arm i hwardera båten, roendes så långt, efter wissa märcken, med båtarna tillika och jämte hwar andra, uti nothwarpet, som wanligt är, då båtarna åtskiljes och noten utkastas uti en half-circels-figur, förfogandes sig sedermera åt landet med de i not-hårflarna fasthåftade tögör. Båtarna bindes då antingen wid de för nothwarpet i botten nedlagade pålar, der låg-grunt wattn är, eller ock opdrages de, der diupare stränder äro, på landet, börjandes så småningom at draga henne med de bak eller mitt uti båtarna fasthåftade windar; alltid så passandes notarmarnas jämna och lika gång, at ingendera kommer, at gå förr eller efter, som ock båtarnas närmare sammanparande til örstället, efter de på not-tögorna utsatta märcken; när noten skridit så ndr, at flarnen börja synas, fogas då båtarna tilhopa i örstället och noten öres med en arm i hwarje båt. De senare åter, som äga medelmåttigt diupa nothwarps stränder, lägga hela noten i en båt, fastandes tügen af den öfre armen, eller som först kommer at kastas i sjön i stranden, fortfa-

randes sedan, som sagt är om förra sättet, utom at noten då vindes och dres på fasta landet. När hon skall torckas och wådras, ophänges hon uti någon wid stranden affstängdplan, not eller Gister gård kallad, uppå de der opreste och i jorden nedslagne stötar, (Gistor) eller i siöbodar, der båtar och annan siöredskap förwaras. Fiskandet med desse notar plågar ibland denna delen af sommaren med fördel idkas nästan in til Midsommarn, då åtskillige skarar efter hwarandra plåga inkomma på samma stället; ibland warar det och endast någon liten ttd. Allmänt märcker man: at strömmingen om wår-tiden håller sig närmare landet, men om hösten mera ut på diuget; hwarföre och not-fisket om hösten, om det något skal löna mödan, bör idkas ut på diuget. Detta notfisket är intet heller alla år lika lyckeligit; ty ofta händer, at man somliga år kan med en not få allenast 3 a 4 tunnor, somliga 6 a 10, några, 15, 18 och högst, fast ganska sålsam, 20 tunnor strömming. Eljest fordrar not-dragandet mera arbete än konst, och har fiskarn gärna sin möda ospard, när han får uphånta en rik wälsignelse utur det rika wisthuset hafwet.

Skötar, är det andra fiske-redskapet, som här så innom som utom skärs, måst om wår och höste-tiden, plågar brukas til strömmings fånge. Desse strömmings nät bindes af fint, godt, enkelt från sig spunnit lingarn. De plåga här merendels proportionera widden af maskorna, antingen efter garnets eller trådens grof- eller finhet, såsom utaf gröfre rymligare, och af finare ångare maskor; som ock utaf sielfwa skötläggnings ställen eller sättningarne, antingen de äro i fiärdar närmare op emot fasta landet, eller wid hafs-banden, såsom: uti Bråwiken och Glå-baken brukas ångare maskor för något mindre strömming skuf, ungefär 40 hwarf (qvadr. lac.) på alnen; men wid hafwet något rymligare för litet större strömming, wid påf 32 hwarf på alnen. En ordinar sköta är 20 famnar lång, innan han blir håftad wid telnarna, som äro måstendels af tagel slagna; men wid telnarna fåftad 13½ famn, hwilket efter desse fiskares utspråk så liuder:
när

när skötan är 20 sammar ostuten blir den 13 $\frac{1}{2}$ stuten. Diupleken bruka några såsom de rekna 8 tiog, andra 9 dito, hwilket utgör wid påß 2: ne sammar, några bruka dem och diupare. Wid öfre teln fästes et af hampa spunnit rep, något tiockare än det förra och kallas af dem stylda skötan; hwilket derföre sker, at skötan af siöwågornas och strömmens stormande och swallande ei skall sönderslitas. En sköta eller sköt-not säljes här ny och får dig för 24 Dir. R. mt. och bindes af en person på 3 weckors mer eller mindre tid, alt efter som den är lång och diup till.

Till förekommande så wäl af de på diupet wistande grundmärlors frätande och bet, som ock at giöra desse sköt-notar till färgen mörkare och siöwattnet likare, at strömmingen, såsom intet försät märckande, desto tryggare måtte stiga uppå desse för honom utsatta gilder, så färgas, eller läcktas, som fiskare kallar, alla nya och gamla af siöwattnet hwittnade skötar, uti en med lut och biöref eller ah'-barck sammankökad färg, förr än de till fisknings utläggas. Innan de utkastas, så draga de dem först, som de kallar, det är: de fast håsta på landet, och innan de fara til siöf, wid den nedre telnan små slåta ovala stenar, hallar, med hamptåtar, Gallband. Merendels plåga desse fiskare hafwa någorlunda wif anledning och säkra teki til strömmingens närwarelse och wistande wid eller på de wanliga skötlägnings ställen, innan de almänt blöta sina skötar, såsom: när wädret, som förr sagt är, någon tid legat dit åt, och wacker land-wäder följer uppå, när det är lagomt watten och icke alt för mycket op eller utfid, m. m. Hwar om icke det, så kasta de ut prof-skötar en och en, och derest spor synas til några, så observera de noga hwarest och huru des led och gång är, antingen närmare åt landet, då de passa på hwilken ända af skötan han wisar sig, at de der efter kunna låmpa de öfriga skötarnas biläggande, eller mera ut på diupet, då wädret och strömmen sömte gången grant achtas, at skötarna sättas rätt i förwäg för honom. När strömmingens gång är medelmättig diup, är godt tecken, at fiska med skötar,

skötar. När han vill lika som truga sig med forß på skötan,
 fiskas wäl; men will han ei stiga uppå, står han hwareken at
 skräma eller jaga det till. Stiger han om aftenarna och ei myc-
 ket, mitt uppå skötan, blir godt nattfiske. Fås han om hösten
 wid landet om aften, wäntas han utpå om morgon och twert
 om, så framt storm och owäder ei hindrar des ömsning. om de
 som fås, befinnes med lös romm och mjölka, så är ock tecken at
 flere äro å färde. När nu allmän skötläggning blifwer, begifwa
 sig til sjöf eller wanliga skötlägnings ställen 2: ne personer,
 eller, om en strängre wäderlek så fordrar, 3: ne uti en båt i syn-
 nerhet om de ifrån hemwisten äro något längre belägne, af hwil-
 ka en eller 2 ro, och den 3: die sytosättas med skötarnas utläggans-
 de, som sker på följande sätt: skötarna läggas här måst ut ifrån
 landet såsom garn, eller ändlängs med strömmen, understundom
 på båda sätten för leke-flocker, ibland och rundt omkring hela
 strömmet. Äldra-först utkastes en stor sten, Sättiestenen, i hwil-
 ken är bunden en lina, skötsträngen, så lång passad, at det träd-
 stycket, sköt-trumman, $1\frac{1}{2}$ aln långt, som är fästadt i linans
 öfre ändå, är aldeles synbart öfwer watten-brynet; uti samma
 sköt-trumma fästes åter et annat rep, båndet, wid hwilket åter
 skötnoten bindes, då den helt wärligen ut-lägges, fästades fi-
 skarn under det samma wid öfre telnan 5 a 6 stycken alns långa
 trästycken, låten, med de så kallade låtbanden, hwilka alt der efter
 fortas och länges, som skötan skall gå diupare eller grundare til.
 I ändan af hwart och et nåts öfra teln är en lyckia, medelst
 hwilken en annan sköta wid ut-läggningen sammanfogas. Tre-
 ne sådana sammanfogade sköt notar uti en linea, kallas sköt-
 warpa. På det desse sköt-warpor ei måtte af storm, sönder-
 slitas, eller starkare ström i hopyweflos utan hållas i sin
 ordinaira ställning, så fästes sluteligen uti den sidsta skötno-
 tens öfre telns lyckia, åter et rep med en sten, icke så stor som
 sättie-stenen, i andra ändan, som kastes i sjön och kallas ut-rän-
 ning. I fordna tider brukades detta fiske-redskapet med så stor
 för-

fördel om dagarna som vätterna; men nu mera giöres nästan fåfångt försök der med om dagen, hvarföre hwar och en strömmings fiskare alltid nu utväljer natten, såsom den fördelachtigaste tiden, til detta fisket. Om mårgonen i gryningen äro de åter färdige at stiga til siö och åter uptaga och vittia sina astonen förut utlagda skötar; synes fiskmåsan under wägen, flacksa och swäsa wa öfwer skötarna så spå de sig förut et godt natt-fiske. När det will passabelt fiskas med desse bragder, så fångas om natten på en skötvarpa 3 a 4 tunnor strömming. Sedan skötarna äro optagna bargas alt hem, utom sätte-stenen, som der ständigt förblifwer, så länge fisket påstår. Wid hemkomsten utplockes strömmingen, skötes och ansas efter deras plågesed; skötarna ophängas at torckas, rånas i frän siäl och annat siö-rost, hallerna af-tages, och sedan botes och lagas hward brottsligit befinnes. Innomskårs brukas desse skötnotar af somliga strart efter is-loffningen om wären, och i synnerhet af dem, som för diupt watten och ojemn-stengrund skull icke kunna bruka strömmings not; något bättre fram brukas de nästan allmänt, så wäl längre op emot fasta landet, i Bråwiken och Slåtbacken, som i den egenteligen så kallade skåregården; med hwilka redskapers nyttjande gemenligen så länge plågar forifaras, tils antingen sommaren med warmä dagar och liusa nätter, eller långwariga och starka stormar förbiuda dem, at widare här med continuera. Den senare delen af sommaren, eller emot och om höste-tiden, brukas utet skötar så allmänt innomskårs, af orsak, at då tyks detta fisket bättre lyckas utom, hwar om man nu täncker något litet orda.

S. 4.

A snart nu strömmings fångtet innom skåren börjar något at inskränkas och förminsas, så äro desse skåreboar strart omtänckte, at underhielpa den bristen med et förmodat rundeligare fånge i sielswa hafwet. Till hwilken ända de utwalt åtskilliga skär och klippor i hafwet, hwarest de en wiß tid på åhret dwäljas, så länge strömmings fisket idkas på de wid och
uti

uti hafwet liggande grunder. Sådana ställen nämnes eljest hos dem Fiske-skår, Fiske-hamnar. De besynerligaste och för sitt strömmings fiske bekantaste denna tiden i Ost-Giötha skären äro följande, såsom: till Skällwicks Sökn och des Capell St. Anna, samt under Fogelwicks säteri lydande, Björcke-skår, uppå hwilket 15 stycken fiskare äro boende, af hwilka en förer lika som direction under fisknings tiden öfwer de andra och kallas Samn-fogde, hwarom rätt nu något mera skall ordas. Åstår, Sår-skår af hwilka det senare år Krono fiske, har och hamn-fogde med 4 bisittare. Till Gryts Sökn hörer Lökstår, har 2:ne åboer, inwånarne i socknen fjåra här måst sielfwa. Utom des är Slat-skår, Matstår $1\frac{1}{2}$ mil uti hafwet, Brantstår och Tyts-skår, på hwilka inga ständiga åboar äro. 3 Hårads-hamnar Sökn är och et Lökstår. Här wid märkes, at wid desse opråkade fiske-skår och hamnar är hwar och en, som helst will och behagar, lof-gifwit, at idka strömmings fiske; emedan de anses nästan som allmanningar, dock plåga de hålla sig måst til de skår, som äro hörande til den socken, der i fiskarena sielfwa bo och bygga. De som hafwa utwalt sina nästen på dessa skår, såsom och några andra dem närmare boende, bruka fuller här om wår samt något om sommar tiden skötlåggning; men de långwågade hafwa utwalt hösten, såsom då här fördelachtigare än inom skären.

Magdalenz eller Jacobs Måssö tiden börja då desse fiskare at rusta sig til siöf; samman sättiandes sig flere personer, fiske-lag, uti en så kallad skötbåt, af den rymd och storlek, at 3 a 4 personer, understundom och flere, makeligen med sina fiske-bragdet och försältnings kåril med öfriga redskaper kunna der hafwa sitt ut-rumme. Hwårt och et fiske-lag har sin af gemensam om kostnad upbygda fiske-bod, uti hwilken de så wål sielfwa under sitt wistande därstädes hafwa sitt hårbärke, som ock förwara sina siö-redskaper och fisk. Alla på en tid och tillika wid en hamn wistande fiskelag, kallas med et ord Fiske-läger. Efter anländans

det

det til skären, blir således deras första gidromål, at fiske-lågret tråder til sammans hos hamnfogden eller annorstädes, hvars syssa är, utom annat, at utlotta emellan fiske-lagen deras wissa grunder eller skötläggnings ställen. Ty det tillåtes icke nu, som i forsnatiderna, at alla utan skilnad och ordning tillika och på en gång rusade til sjö, inbördes åslandes med årarna, hwilken som först skulle hinna fram, ty hos den skulle då makten och friheten stå, at utwälja de skötläggnings ställen och grunder, som honom behagade och fördelachtigast syntes wara.

Hwar och en fiske-hamn har sina wissa grunder uppå hwilka deras skötläggning sker, af hwilka somliga ligga under 3, 4, 10, 14 ic. famnars diupt watten. De som äro hamnarna närmare, kallas landt-grunder, och andra, som ligga til en mils wäg, och wäl längre ut i hafwet, ut-grunder. Wid och på sådana ställen eller grunder är strömmingens wanligaste samlings platser, fast än han alla år icke heller stiger alltid lika hit, utan kan ibland gå, eller af stormen drifwas, på sådana ställen, som man aldrig förmodat eller kunnat täncka. Nästa omsorgen är, sedan grunderna fiske-lågret emellan blifwit utskiftade, at upleta de under det diupa och swallande hafs-wattnet fördolda strömmings grunder. Medelst en långlig erfarenhet, har sättet här utinnan blifwit någorlunda lindrat och ginat. De hafwa här til wissa märcken eller känningar, såsom tran eller något annat wist på landet, eller ock synbara klippor i hafwet, efter hwilka de hwart och et grund behändigt förstå at upfiska, således: at när de äro i begrepp, at upleta något grund, så söka de efter wissa känningar, som skola swara emot fram och bakstammen af båten, ut märcken kallade, samt wissa, som swara emot sidorna, twärmärcken. (1.) Sedan nu grunden således äro upsökta, nedsättes en stor sten, såtiesten, med en i honom fastad lina, strängen, i hwilkens andra ändra åter är häftadt et, ugefår 2 alnar långt trästycke, sköt-trumma, som alltid är synbar öfwer

(1) jämför vidare DiE. de Pisc. Harengior. in Ros. p. 20.

öfwer wattu-brynet, och utmärcker hwarest sköt-läggningen är, detta arbetet kalla de sätta strångarna. Dessa strångar toges icke före op, än fisket är slutadt. Des emellan resa de hemåt, så som och hela fisknings tiden, hwarje lögerdag, så framt orvåder och storm understundom ei hindrar resan, och komma icke före än gemenligen 8 dagar derefter, at först utsättia skötarna på det sätt och wis, som redan i näst föregående §. om inskärs strömmings fånge ordat är. Om morgonen i gryningen äro de åter färdige, at fara til hafs, uptaga och sköta sina redskaper, som i nyss-nämnde § omrört är. Till hwarje skötbåt lägges 12 a 16 skötwarpor, 3 skötnotar på hwarje warpa räknade, och har hwar person sina 4 hwarpor, eller 12 skötar. Wid infallande orvåder och äfventyrliga stormar, samt då hafs-böljorna något grufsammar. bullra och rafa, wåga desse fiskare sig icke med sina små båtar ut til de längre uti hafwet belägna ut-grunder, utan nödgas de då betiena sig endast af de nära wid hamnarna eller hafs-stränderna liggande landt-grunder. Uppå desse grunder samlar sig strömmingen undertiden ganska manstarkt, och stiger han sällan längre op i skären, utan håller sig måst efter hafs-banden och i stora och diupa fiärdar synnerligast på jämn- och lågnstråkt bottn, och där ei är twärdiupt; och skulle han på wederbörigt sätt uppaffas om sommaren och hösten, så twistat man icke, at en ömnoq wålsignelse skulle tilflyta des idkare. Skötarna utläggas här såsom det bäst passar sig, ibland flere hwarpor åndlångs och jämte hwar andra, då understundom händt, at de medlersta, som legat midt i laget, warit fullproppade med strömming; men på de yttersta fåga eller ingen ting. Här i hamnarna äro inga särskilta hus eller förkior oprättade, såsom uti Roslags utskären, hwarföre heller ingen widare offentlig Guds-tienst hålles, utan allenast bön morgon och afton af Hamnfogden; utan bewistat då hwar och en Guds-tiensten i sin egen Solne-förkia om helgedagarna, när de måst hwarje lögerdag förut förfoga sig til sina hemwister, och måndagen åter til skäret. På

På det nu allt wid detta fiske-idkandet måtte wäl och skickeligen tilgå, så äro måste-dels alla dessa opräknade fiske-hamnar försedde med en så kallad Hamnfogde, den de sielfwa föreslå och ut-wälja, hwilken, utom annat, skall äga god insigt uti fiske-konsten, så at han derutinnan wid anlitaudet kan bispringa de fiskande med råd och underwisning. Honom åligger, at hålla skick och ordning ibland de fiskande, och dem, at wisa honom lydna och hörsamhet, så kært dem är, at undwika den oldgenhet, som olydna och gensträfwoghet åtföljer. Hwar och en hamnfogdes göromål och sylla wid sitt skär är i synnerhet, at han aldrig först och i början af den allmänna fiskningen upläser och publicerar för hela fiske-lågret de der warande Kongl. Samnordningarna och Lagar, hwar efter hwar och en wid sligt tilfälle har at ställa sig. Desse hamnordningar äro hwar och en hamnfogde i hwar fiske-låger med-delte, åliggandes dem, at hafwa opsikt öfwer deras tilbörliga efter-lefnad; och i fall något mål af mindre wigt skulle emellan några af fiske-lågrets Ledamöter yppas, så äger han makt jämte sina Bisittiare, som äro wid somliga 3 och wid somliga hamnar 4 til antalet, at sådant uptaga, ransaka och afgöra; men de större hånskutes tit wederbörlig Domstol. Bön om morgonen, innan deras skötur wittias, och om aftonen, skall äfwen, som sagt är, af honom förrättas, och må ingen, utan laga orsak, af fiske-lågrets ledamöter, wid straff til gidrandes, sådant försomma. När så händer at så töcknigt och töckt wäder upkommer, under det fiskarena aningen utläggga eller uptaga sina skötnotar, at de intet äro i stånd hitta til hamns eller finna råta leden, så tilkommer honom, at lämna dem här utinnan esterrättelse igenom trumslående eller något annat tecken. Hårföre har hwarje hamnfogde, efter wedertagen plägesed och fiske-lågrets öfwerens kommande, at i arfwode för dessa opnämde, med några andra små beswär, undså en wahl strömming af hwarje skötwarpa, som wid hamnen ut-lägges.

Detta är nu det man korteligen welat anmärcka om desse

fiskares utskärs strömmings-fiskefätt, samt öfriga sedvänjor och förhållande. Sluteligen vill man ock nämna om tiden på året, när detta fisket börjar aftaga och uphöra. Gemenligen har detta fiskets fördelachtiga idlande wid Matths-Mässö-tiden börjat så småningom at inskränkas; doct har ibland händt, at en gunstig och foglig wäderlek har kunnat uppehålla dem än längre in på hösten, at bruka desse redskaper, och fågna dem med et bördigt fånge. Men när et ohyggeligt och stormande höstväder börjar något tidigare infalla och forfara, så måste de, med sin undfångne del nögd, i hopsamla sina redskaper och sid-don, laga sig färdige at stiga om bord, och så sluteligen för denna gången förla sin kosa hwar en till sitt ständiga hemwist.

§. 5

Så vill man wända ögonen i från desse skäreboars in- och ut-skärs strömmings-fiske, och med få anmärkningar genom ögna resten af de fiske sätt, som äro öfliga wid deras fjällfisk fången. De förrättas här på flere handa sätt, både med not och andra redskaper. Man anmärker då först deras fjällfisk-notar, såsom de största, drächtiga- och allmänaste af alla. Om wären något efter is-lossningen och så snart fjällfisten börjar nalkas och stiga uppå grunt watten in uti wikar, sund och glon, förfärdigas här fjällfisk redskaper, som kallas Långtögnotar. En ordinair är till längden och öfriga beskaffenheten som en medelmåttig sommar-strömmings-not, hwars beskrifning är gifwen i 3:die §, 24 a 25 sammar på hwar arm; men intet så diu; emed an hon brukas på grundare watten. Drages öfwen på samma sätt som den förenämnda, med windar; men de mindre med händerna. En dylik af anford storlek säljes här merendels till 60 Dlr. R. mt. Först om wären brukas hon så wäl om dagarna, som om nätterna; men bättre fram på sommarn göres nästan fåfångt försök med henne om dagen, samt öfwen, när lufsare nätter blifwa. All wäderlek är intet lika god til detta fiske; ofta wet man, at et lungt och klart wäder, som tycks wa-
ra

ta fiskligt nog, har narrat fiskaren, at fåfångt blöta sin not; medan fisken då ganska wäl skönjer och styr not och minsta plaskande. Uti alt fiske är sunnan och sydväst nästan de bästa wädren, och är det mulit och någon fåra wäddet uppå, så fiskar man så mycket bättre, som man plågar säga, uti grumligt watten. En warm och liuslig wår läckar fisken op uti det minsta watten; men kulen och obhyggelig wäderlek förhindrar des flyttning; då fixar han sin lekefast merendels på diupet, i synnerhet den, som ålar gottia och diup dy, såsom 3d, Braxen ic. Ibland de första fiskar man om wåren ser med desse notar fångas, åro giåddor, Abbor och Mört, måst hanar, sedan åhl och id. Bättre fram på sommarn fås ibland något mera åhl om nätterna med sådan not, och i synnerhet hos dem, som åga sådana nothwarp, hwars bottin är göttjog och blöt. Dragningen och årandet med noten måste ske helt sakta, annars blir fisken för mycket skrämnd och söker på alt sätt undan flykten; ibland andra ser man understundom giåddan i lungt wäder, sedan hon försökt alla andra utwågar, behändigt flöija öfwer flarn teln; men i gemen, når så händer, plågar heller då icke not arbetet stort löna mödan. Då åhlen blir insvept i noten, frestar han ock til sin befrielse tåmmeligen notens styrcka, giörandes allestädes försök på maskorne, i synnerhet då noten börjar wid åringen, at trånga honom något mera, trefwar han med stierten, och der han tråffar någon större eller brusten maska, tråder han stierten igenom och swarfiwar den af slem helt rund; brister ånnu en, så går han tullfritt den resan. På de ställen der strömingen romat, plågar åfwen åhl fås med not.

En annan slags not brukas ock här, i syn erhet af de egenteligen så kallade skåreboar wid instundande wintertid, som ock wår och sommar af några med och af somliga utan kibl. Des medelmåttiga löngd är 20 a 24 famnar på hwar arm, samt 3:ne wid påf famnar diup wid not hugget, eller som de råkna 120 maskor och 1 $\frac{1}{2}$ famn wid hårfweln. 4 personer brukas gemenligen wid des dragande. Såljes annors måst till det pris som en lång tågs not.

Är eljest til sin öfriga beskaffenhet som en annan sommar-not. Om vår- och något om höste-tiden, då siken börjar nalkas strändren något närmare, så bruka de detta redskapet til sikkfänge; och då kallas hen sikknot. Sikk-fisket idkas här i synnerhet om natte-tid, emedan siken för des skygga natur nästan förgäfves om dagen här efter sökes, utan så är, at något starkare wäder drifwer honom emot någon wiß strand, der noten plågar dragas, då han wid det tillfället plågar understundom fångas. Det är siken medfödt, at han är en owäders fisk; ty ju obehagligare wäder, ju wißare teckn. till des rörelse, hwadan fiskare öfwen taga det såsom i bland de jäkrafte märcken, när de wilja fiska efter honom. Han är mycket snål efter strömmings romm, hwarföre han ock giärna gör sällskap med honom wid des le-kande, och träffas ibland strömming och sikk uti en mölja wid landet. Fiskare weta säga, at en och samma flock skall icke wisstas på et och samma ställe öfwer 2 a 3 nätter, hwarföre de icke heller göra sig möda med någon nordragning öfwer samma tid, så framt icke någon ny skara befinnes hafwa intagit samma ställe. Eljest wilja de öfwen berätta, at siken intet stiger alltid lika högt i alt watten, utan sacktare i spalt och fortare i oroligare, hwarefter ock några behändigt weta at passa sina redskaper. Då siken finner sig i noten insnård, är han icke mindre omtänkt än giäddan, at söka undanslyckt; innemot och då noten öres, ser man honom lika som råkna hwarie maska noten op och utföre, stigandes ofta notdragarne in uppå händern, och ibland, när han icke finner någon utväg, hoppar han lika som fåår, den ena efter den öfwer flarn teln.

abborrot kallas detta fiske-redskapet, när den sommartiden på grunt watten i sund och wikar, der gräsachtiga stränder och was wäyer, drages efter giäddor och abborar, som understundom den tiden på sådana ställen uppehålla sig. Sent om hösten, när wikar och sund först blifwa med is öfwer-dragna, hafwa somliga af desse skäreboar för sed, at draga en sådan not

på

på dylika ställen under isen, på samma sätt som en winternot; då fiållfisk af flere sorter, hwilka der, såsom uti et orubbat lugn, utwaldt sina boningar, plöga fångas, och då kallas hon **Skelnot**. Dragningen med denna noten, på detta senare sättet, sluttes så snart wintern blir allwärtsammare och isen tiöckare.

Pempnot är et annat hos desse fiskare brukeligt fiske-redskap. En medelmåttig är 10 a 12 famnar lång på hwarje arm, samt 3 och något mera diup wid nothugget och 2 wid hårfiwelen. Brukas alltid utan fil eller posa; men giöres med så mycket större buk, eller som fiskare kallat, skunk, så at nästan hälften af des längd i hopgår när den skutes wid telnarna. Wärderas här efter medelmåttigt pris til 36 Dlr. R. mt. Drages med 2: ne båtar och 3: ne eller 4 personer, alt som omständigheterna fordras utkastes uti en half-cirkels Figur; men drages och öres icke åt landet, utan allenast omswepar rummet der hon utkastas, och under det hon öres i båtarna, som åro med ankare i botten fast håstade, pulses och jagas den inneslutna fisken bak uti noten, der hon bukigast och diupast är. Uti någorlunda lungt och stilla wäder brukas hon måst om somnaren efter badfisk, och i synnerhet om hösten ifrån Matchs-Mässan till Allhelgona tid wid branta sten- eller sandställen, samt wid diupa wassar efter giäddor, id och abborrar. Om sommartiden, när wackert och warmt wäder och hålst en liten tåra wäder är uppå, så plågar ibland fisk af allehanda sorter, såsom giäddor, id, abborrar, mört och sarf m. m. stiga op ifrån diupet uti små och trånga sund, wikar och glon, at der roa sig på flerehanda sätt; då hastwa desse fiskare för sed, at, icke utan mödans lönande, instånga denna uti dylika ställen opstigna fisken, som eljest kallas **Badfisk**, med sådana här ofwanföre omtörde flere til hupa fogade notar, då bonotar kallade, och sedan med en annan dylik not draga uti den igenstångda wiken eller sundet. Man har ei utan förundran ofta märckt, at sedan denna instångda badfisken har blifwit skrämnd igenom not-dragningen, ifrån sitt ställe, och budit till, at en eller annan gång utgå

ifrån

ifrån det stället han inkommit, och funnit utgången wara i gens-
 stånd, så har han ei vidare sökt någon undanflykt, utan lika som
 godwilligt gifwit sig i fiskarens wäld. Detta fiske-sättet kallas
 eljest taga badfisk. Dock måste man likwäl wid slika tillfällen
 intet allt för fritt och bullersamt hantera honom; ty annars kan så
 hånda, som ofta händer, i synnerhet med dy och gjöttia åtskande
 fisk, at han så bortgidmmer och undandöljer sig i botten, at man
 intet wet, om han sunckit eller flugit bort. Säkrare tecken at
 med någon fördel bruka dessa sina notar hafwa desse fiskare icke,
 utan så snart tiden är inne, på hwilken fisken plågar hålla sina
 wanliga flyttningar och sammankomster, så äro de ock färdige,
 at utkasta sina notar. Hof foglar, såsom örn, fiskmåsan, tår-
 not och andra sid- eller rallfoglars flitiga infinnande äro ock til-
 förläteliga bodbårare om fiskens närwarelse. Lagomt watten,
 och fogligt landt wäder efter något starkt utwäder, befordrar
 ock et lyckeligt fiske. Då fisken synes sprattla och slå wid strån-
 dren, i glon och wikar, och sakta regn och litet wäderilning kom-
 mer öfwer honom, så drages och ibland lyckeligt not, med mera.
 Sina notar färga eller tiära de icke här, såsom på somliga
 ställen skall wara brukeligt här i Finland. Ei heller weta de,
 at i salt siön, ei eller så mycket witterligt är, i färsk-siöar, be-
 stryka dessa eller andra fina fiske-bragder, då de skola lastas i
 siön, med sådana präparerade saker och ämnen, som skola läc-
 ka fisken och befordra et fördelachtigt fånge, eller eljest, bruka
 när de wilja fiska, som Herr ERIC SALANDER uti sin Gårds-
 fogde instruction, (m) gifwit anwising til wid frisk-siö-fiske.
 Det skulle ock intet skada, om försök gjordes der med uti såda-
 na sund och inwikar, som här wore bekanta för fisk-rika; ty
 man bdr ju ingen ting förr ogilla och förlasta, än man nogare
 pröfwat och försökt, huru det tager lag. Ibland annat, säger
 förenämde Auctor, att näsla och femfingers gräs, (quinque folium)
 stött till sammans uti hus-löl-saft, skall wara godt, at bestryka
 fiske

(m) Se pag. 159. och 160.

fiske-redskaperne med, när de läggas i sidan. Jämwäl när baldrians roten, som starkast luktat och är massiv och tiock, nästan som medelmåttige gås pennor, bindes i kilen på noten, samt wid garn och Rössior, skall fisken drifwas, i synnerhet den som går i rena watten, efter hennes lukt; med flere sådana anrättade saker, som kunna inhämtas til försök hos berörde Auctor. Desse fiske-redskaper ansas och förwaras, efter hwarje gång de brukas, på samma sätt, som före uti 3 S. om sommar strömmings noten sagt är.

S. 6.

Desse Skåreboars fiske-skötsel stadnar icke än uti dessa nu nyligen antecknade siöbragders brukande och nyttjande, utan finnes hos dem än åtskilliga, både mindre kostsamma och til bruknings sättet måttare, än de förra, af hwilka dock hwarje åro under tiden fördelachtiga uog. Man will korteligen igenom ögna hwar och ett särskilt. Ibland desse bragder förekomma och då först, såsom mera allmänare, de hos dem wauliga fiäll-fisk garn; hwilka gifwes namn, alt efter som de fånga fiske-slagen, såsom: 3d, Sisk, Braxen, Siadd, Abbor och Mört garn.

3dgarn försårdigas af godt trounnit lingarn, ja finare, ja fiskigare. Maskorna äro något ångare än en tredje hands quadrat. Et medelmåttigt är 30 sammar långt oskutit; men hälften mindre skutit på telu, $1\frac{1}{2}$ sammar wid påf diuvt. De fåsta bruka, at allenast emellan hwarje alns distance fåsta garnet wid teluarne, så at maskorne der emellan löpa lösa och lediga, af orsak: at detta fiskeslaget, som annars är mycket warsamt, desto oräddare måtte stiga uppå, när det märckes gifwa något efter. På det så wäl desse, som flere utaf de här nedan före förekommande fiällfisk näten, måtte wara så mycket fiskigare, så brukas de här merendels med de så kallade grimnor, en på hwardera sidan om nätet, hwilka äro af lika längd som sielfwa nätet, både skutna och oskutna; men något diuware för det til räcke-
liga

liga stunctet, som uppå samma grimmor erfordras. Maskor-
na äro wäl drögare til widden än et halst quadrat qvarter.
Grimmorna fasthåstas wid samma telnar som nätet. Långre
uti skären är id fisket icke så mycket bekant; sem närmare op emot
fasta landet, såsom i Bråwiken och Glåtbaken, fångas ibland
så med desse, som andra tienliga bragder något af denna fiske-
sorten; i synnerhet der, hwars sid-ågor så äro belagne, at nå-
gon å eller bäck faller ifrån någon frisk sid der in, hwarest denna
fiken hållt leke-tiden will wistas. I brist of sådana tillfällen,
synes han och utwälja klippor och små stengrund, at utöfwa
denna sin med-södda veneriska egenkap, då desse fiskare icke
församma, at på slika ställen utsättia slika gilder. Wid Olofs-
N. å so tiden plägar äfwen denna fisken, i Bråwiken och Glåt-
baken, stiga i synnerhet solgångs tiden, nära in til stränderna
af de uti bemålte wiskar belagne små holmar och klippor, hwarest
man ibland får se honom helt manstarekt gifwa sitt antogande
ifrån djupe till sådana, underlundom allenast med hufwudens
opstreckande, psumfande och lika som Marswin rullande, ibland
med hoppande och starkt slående, då fiskaren och biuder til, at
medelst sådana garns utkastande i kring dylika stränder, fånga hos
nom; warandes des hopp här utinnan så mycket säkrare om
någotlunda lyckeligit fånge, om någon båra wäder så stor är
uppå, at des rörande och bragdernes hanterande borttages igenom
wattnets slående och squalpande emot stränderne; men utom det,
är swårt, at, för des warsamma natur, giora sig af des fånge
någon särdeles profit. Då han på sådana ställen denna tiden
fänges, kallas han bad-id. Annars skall denne fisken, efter be-
rättelse, i synnerhet wid leke-tiden, om dagen söka djupe och
om nåtten grundare wattu, hwar efter fiskare skola weta at pass-
sa sina bragder.

Sik-garn äro nästan af samma beskaffenhet som det föres-
gående, nemligen is sammar stutit till längden; men ei mera än
en samu djupe, samt maskorna nog ängare än på det förra.
Drukas

Brufas här utan grimmor. Nyttias mera om hösten än om våren. Skåremännerna låmpa merendels sina fiskarns utkastande efter fiskens gång, såsom: efter diupet wid des stigande på sand- och stenochiga ström-grunder, i synnerhet då des kosa är säker af mot-ström; samt åfwen utefter landet wid åter resan, åfwen wid upresan då strömmar swalla af motvåder. Långt in uppå hösten fås han åfwen ibland emellan små skår och strömdren af wikar och små fiårdar. När de om aftonen utläggga sina fiskarn, och hafwet bullrar och brusar, och det emot morgonen något lugnar, så plågar fisk-fiskare stå sig bättre, än då det är klart och dot-stilt. Här i skåren fås åfwen ibland simpur på fiskarn, hvilka gjort sällskap med fisken wid des avancerande och manstarka antågande.

Braxgarn weta wäl de uti sielshwa skåren boende fiskare icke at bruka, så wida det fiske-slaget sällan eller aldrig wisar sig der; men några bruka dem dock op wid å mynnigarna wid Norr- och Söderkiöping, samt sådana wikar der friskt wattu infaller. Sådana garn äro 15 a 20 famnar långa skutna, samt 3 och något mera almät diupa. Nyttias endast om wår-tiden, då Braxen leker. Wid stigandet wisar hon sig intet på diupet; men när hon kommer på grundare wattu, ser man straxt teken af des närwarelse derigenom, at hon sryker bottu helt när och gör wattuet grunligt; intemot hon kommer stranden närmare, så plåga ibland flere till sammans qwista ifrån bottu op till wattu-brynet och åter i en blixt till baka igen, fortforandes således till des de få trånga sig op i de minsta hålör. Finna de under anmarchen någon trå raska i gytteig bottu, så gå de den icke getna förbi, utan at der något förnöja och roa sig. När en eller två af flocken träffa för garnet, så bora och roa de sig i förstone der at; men sedan de äro måtte af ren och icke efter behag slippa der ifrån, så börja de med fult alfware at slå och plaska, då resten, såsom af för undran stiga till nåtet, at åskåda deras förmenta nöije, råka så oförmårkt i samma öde, twinnande så garnet tillsammans, at

at fiskarn har nog at sylla innan han får det åter redigt. Fölsande har man efter några braven-fiskares berättelse, i synnerhet i friske-tidat, om des natur och förhållande wid des antågande til leke-ställen, at anfordra: när wädret något starkt blås dit åt des wanliga leke-ställen äro belägna, så skall hon merendels följa med wind, då fiskare utaf det märcket plåga först gådra försöt med et eller flere garn tvärs ut i från några uddar eller nås, som ståta in till sådana wikar och ställen der hon skall passera förbi, då fiskarn så mycket wissare skall förnimma des antågande, som at några af sielfwa flocken eller leken skola merendels 1 eller 2 dagar förut wisa sig, och lika som bespenja belägen- och beskaffenheten af inloppet, finnes då fiskarn wara så oförsichtig, at han igen stänger hela ingången, så skola förelöparne straxt gådra wändning, och ledsaga de efter-tågande på andra, och ibland på sådana ställen, som man aldrig hört eller sedt braven leka.

Giädd-garn äro mera åter brukliga uti sielfwa skären, än op wid fasta landet. De förfärdigas af godt tvunnit tinsgarn; men grimmorna af hampa. Et medelmåttigt är 7 famnat skutit-till längden, och nästan lika diup med et sit-garn; men något litet rymligare maskor.

Abborgarn är ordinairt 9 a 10 famnat långt, fästadt wid telnarna; brukas med nästan lika rymliga maskor som sit-garn, och äfwen lika diupt. Telnarna på begge desse nämde bragder äro slagne af hampa, såncken af bly och skarnen eller slöten af träd eller måst af tiock och stadig såf. Om sommarn, och äfwen om hösten wid Michels Måss-tiden om mornarna och aftnarna i solgång, då wacker och fogligt wäder är, bruka desse fiskare med et eller flere sådana i hofogade garn igenstånga små inwikar, och i synnerhet sådana, der bottu de fröslachtig, eller gråswuren, hwarest giäddor och abborar wid en behagelig wädrel plåga oystiga och hafwa sitt tillhåll, hwilka, sedan de äro instångda, upjagas ifrån sina fattade boningar, och wid wadans flykten snärjes uti de wid utgången upgildrade garnen. Sådana

na nåt bruka de åfwen utslägga omkring tiocka och tåta waf-
bunckar, dit fiff utaf mångahanda sorter ofta plåga undan stic-
ka och insmyga sig, och hwilken annars swårigen står at fånga,
utan på ofwän nämde sätt. Förutan detta, nyttias åfwen om-
rörde garn något om winter-tiden af de skäre-fiskare, hwilka
åga sådana wattu ågor, som bestå af sund och inwikar, och åro
annars fiskrika nog; men kunna intet för stora stenar, stockar
eller annat på botten liggande hinder, nyttia dem hwarcken med
not eller andra tienliga redskaper; dock åro af den belågenhet,
at de med sådana garn wid ingången kunna igenstångas. Gar-
nen utfattes under isen tvårs åfwer emellan begge strånderna;
inuti wiken, eller det instångda stället, öppnes åfwer alt med små
wakar, igenom hwilka alt ifrån åndan inemot nåten med pul-
sande och stötande den i sin winter hwilo liggande fisken skråmes,
at in-suarja sig i de wid utloppet utsatte nåten. Detta fiske-
sättet kallas eljest hos dem nåttia.

Mört-garn förfärdigas här af godt, ju finare, ju fiskli-
gare otvunnet lingarn. Et fullkomligt stort håller 15 famnar
håftadt wid telmarna i längden, samt nästan en famn till diup-
leken; år annars till beskaffenheten som andra garn, utom at
maskorna åro ångast af alla nämnda, och knapt 2 tvårfingers
quadrat wida. Utom det, at desse garn om wår-tiden utlæg-
ges i förwåg för den til och ifrån sina leke-ställen stigande och
gående mörten; så brukas de åfwen bättre fram på sommarn,
at, såsom med giädd och åbbor nåt, nåttia efter den i tienligt
och wackert wäder större och smårre uti små inwikar och sund
opstigande badfisken.

Här i skären såges då fisken Bada, när fiske-skarorna un-
der et någorlunda lungt och behageligt wäder om sommarn,
gifwer sig ifrån diupet op närmare till wattubrynet, at ibland
under et ständigt plaskande och rörelse söka wissa grun-
da, hållt grås-achtiga, ställen ut med landet, intet just, tror
man, till den åndan, at söka födan; emedan han synes stå an-
tingen mitt emellan botten och wattu-brynet, eller och just i wat-

tu-brynet; utan hållre at förundija sig af det liusliga och lugna wädret; ställandes sig jämte och bredewid hwar andra uti alle- handa stiel och positurer, såsom: somliga med hufvudet åt bottn och stierten opfdre, andra twårtom, några åndlångs på sidan, merlandes, lekandes och plaskandes med stierten och fenorna, med flere-handa optog. Wid slika tillfällen måste fiskaren ganska tyst och warsamt hantera sin båt och redskaper wid utläggning- gen, om han eliest will fågna sig af någon rundelig kof-fisk. När helt lugnt och stilla det wäder är, som fiskare säga, och mindre fisk synes flock- och stinwis hoppa och spritta uti wat- tu-brynet i wikar och små fiårdar, så hafwa desse fiskare ock försed, at understundom i förwäg utkasta sådana flere i hop- fogade garn för de af och an wanckande och strykande fiske- flocker; hwar med de weta snabbt at umgås, och understundom lye- keligen fånga. Om hösten fås ock med dessa nåt simpor, och ibland någon flundra, wid sandbrantar uti fiårdar.

Allmänt märcker man om fisken, at han uti stilla och dof- warmt wäder är helt wanckelmodig, modfäldt och lika som half- död, stigandes ei så giärna uppå garn, som uti något kulit och kårachtigt, samt för och efter håstig storm, då han lika som fikar at fåsta sig på garnen.

Om dagen brukas desse garn icke eliest, utan wid sådana tillfällen, som förmålt är; annars utlägges de om asnarna och optages mornarna; utläggningen sker antingen twärs-ut i från stränderna på sådana ställen, der fiskens far- och strålväg är, uti starka strömmar åndlångs med direction, i en rundel, såsom omkring klippor och skär, eller alt huru som omständigs- heterna och tillfällen fordra. Då de skola utläggas, trådes de wid öfra teln uppå en krolig träpinna, garnsticka, ifrån hwile- ren garnet helt redigt lastes i stön, och åter optages. Efter wit- tiandet, eller emellan hwarje gång de nyttias och brukas, an- ses och förhålles med dem, som tillförena ordat är om ström- mings-skötarne wid slutet af den 3: die §.

**

**

**